

F4110
Fyzika atomárních soustav
letní semestr 2005 - 2006

I.
Měřítko kvantového světa

KOTLÁŘSKÁ 23. ÚNORA 2006

Úvodem

- Dnes: čekám, až trochu postoupí hlavní přednášky
- Odvolám se na znalosti středoškolské a předchozí části Kursu
- Cíl ... orientace v nepřehledné oblasti atomárních soustav
- Fundamentální konstanty a zavedení přirozených jednotek
- Rozměrové a jiné kvalitativní úvahy
- Zamyšlení nad Bičákovým diagramem velikostí a hmotností objektů

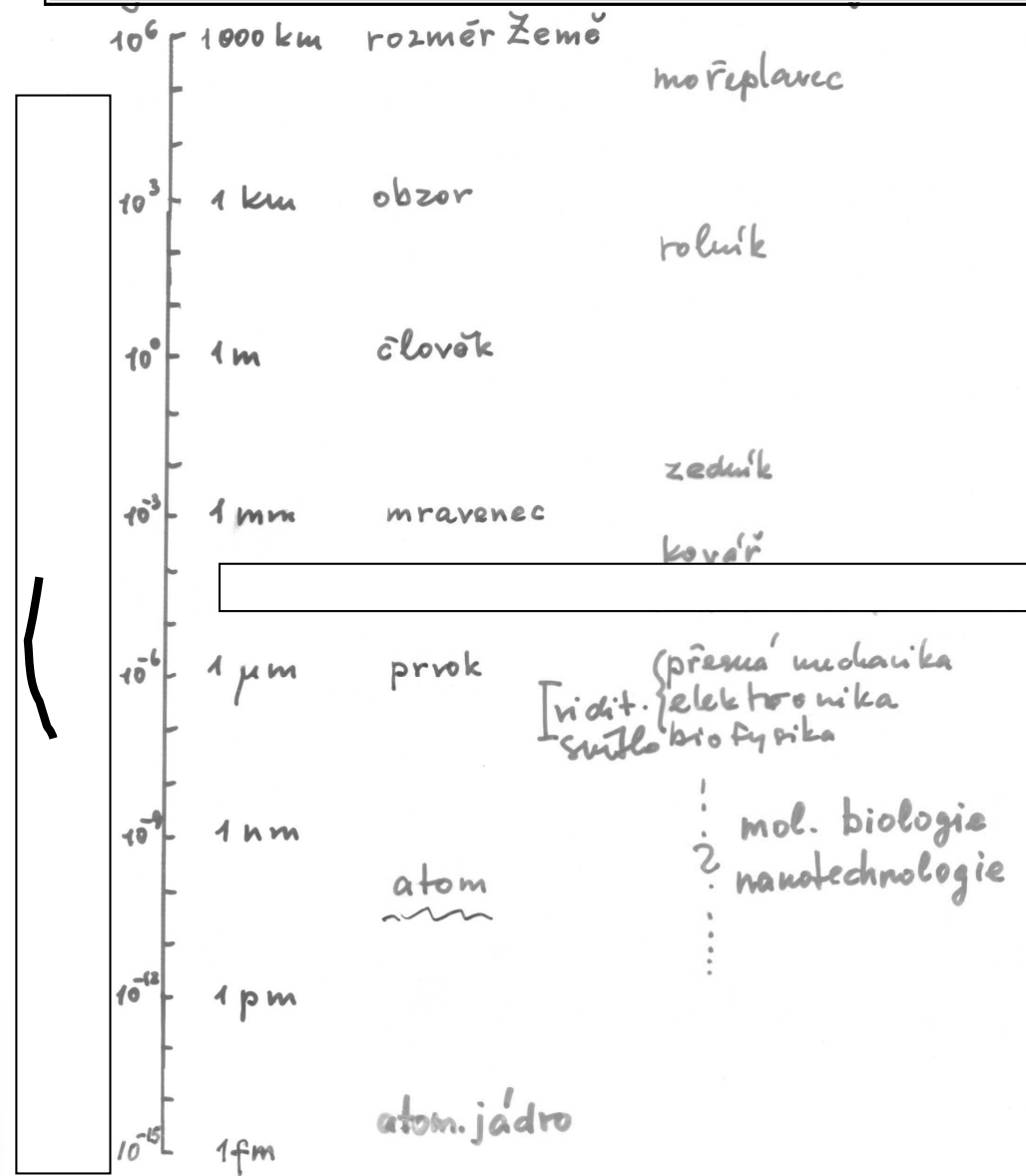
Klasický a kvantový svět

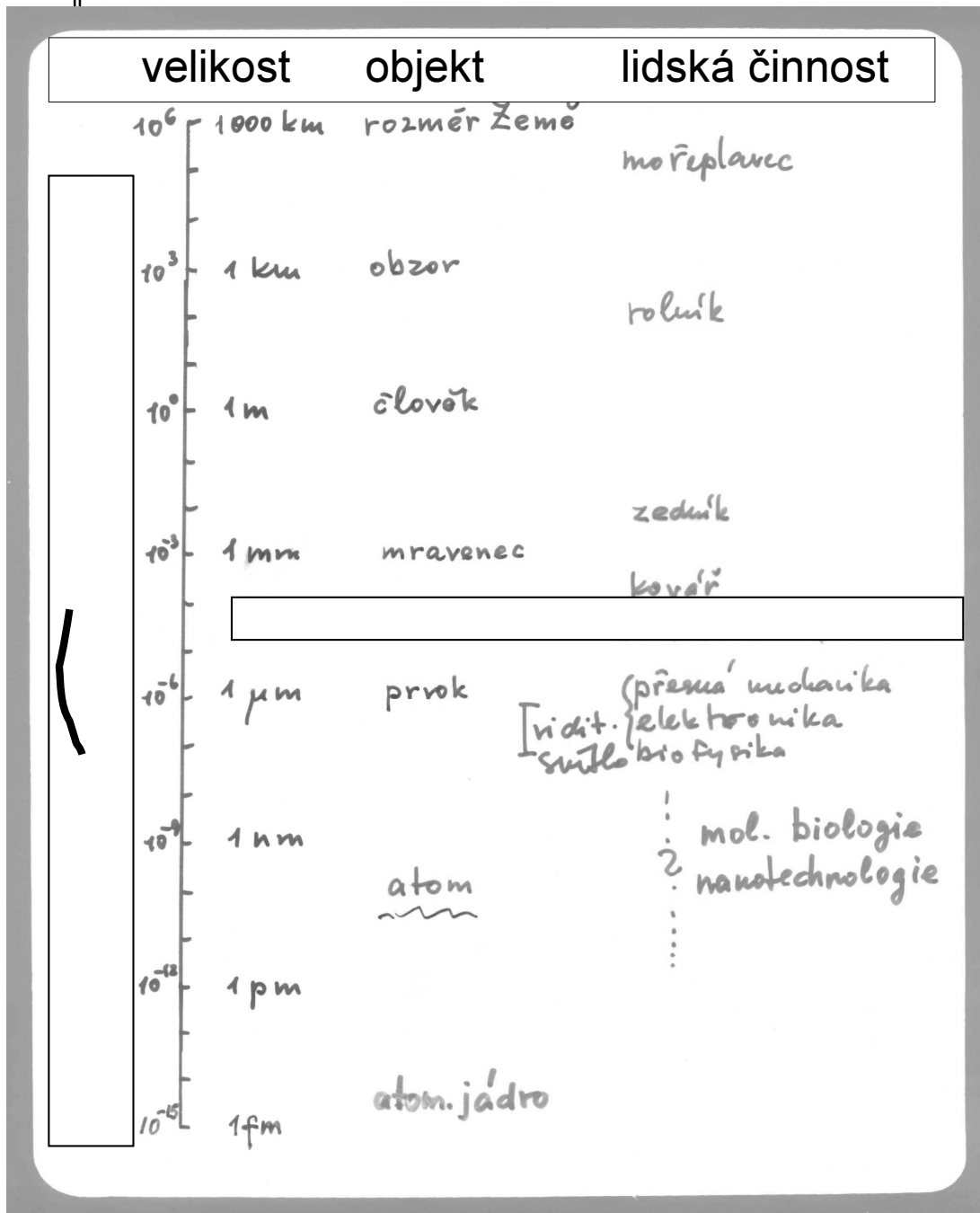
Kvantové zákony ovládají titěrné mikroobjekty,
jako jsou atomy a molekuly.

V každodenním životě však kvantové efekty
zpravidla nepozorujeme.

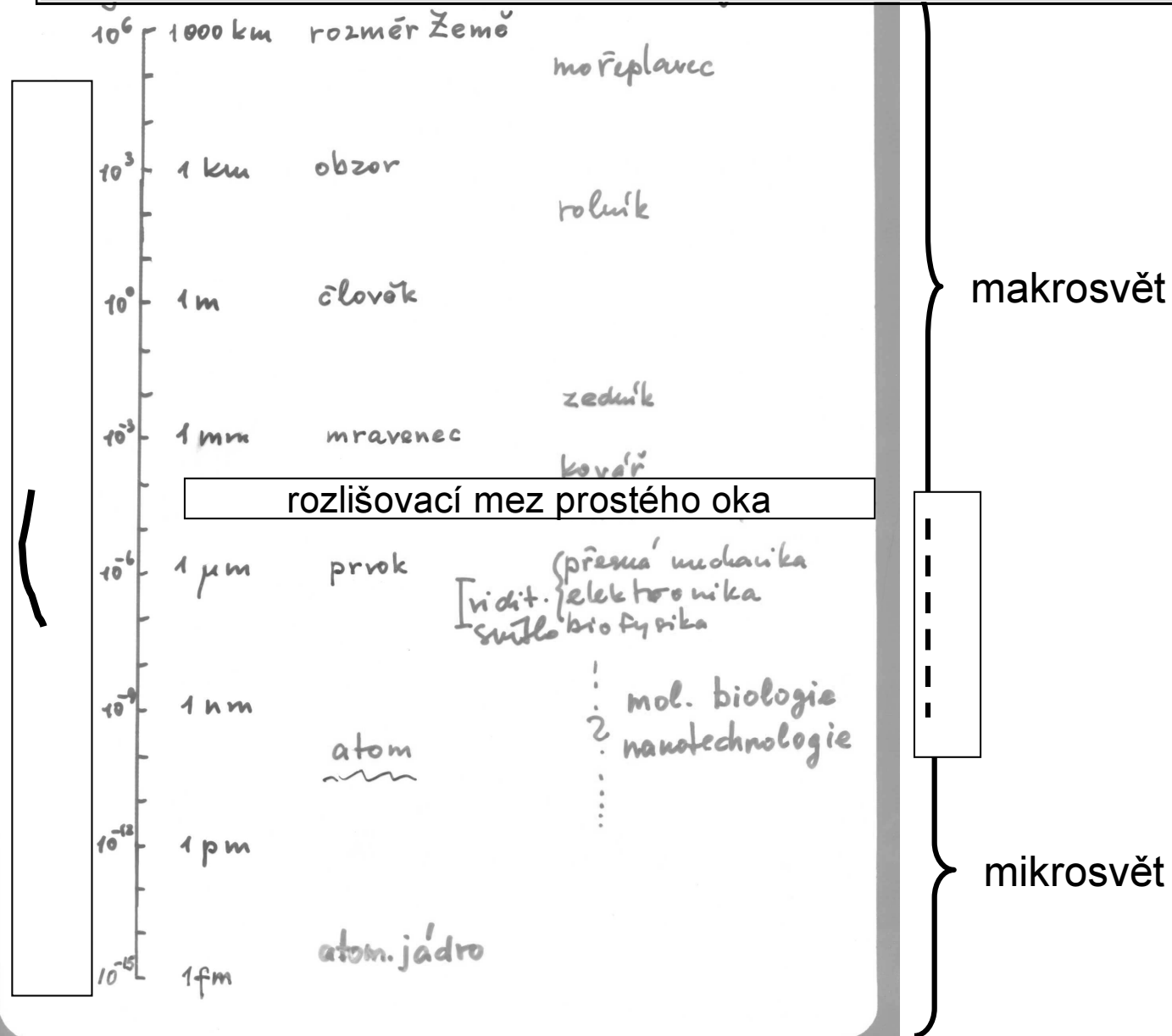
Kde je rozhraní obou světů a jak je můžeme
rozpoznat a charakterisovat?

Logaritmická škála velikosti objektů

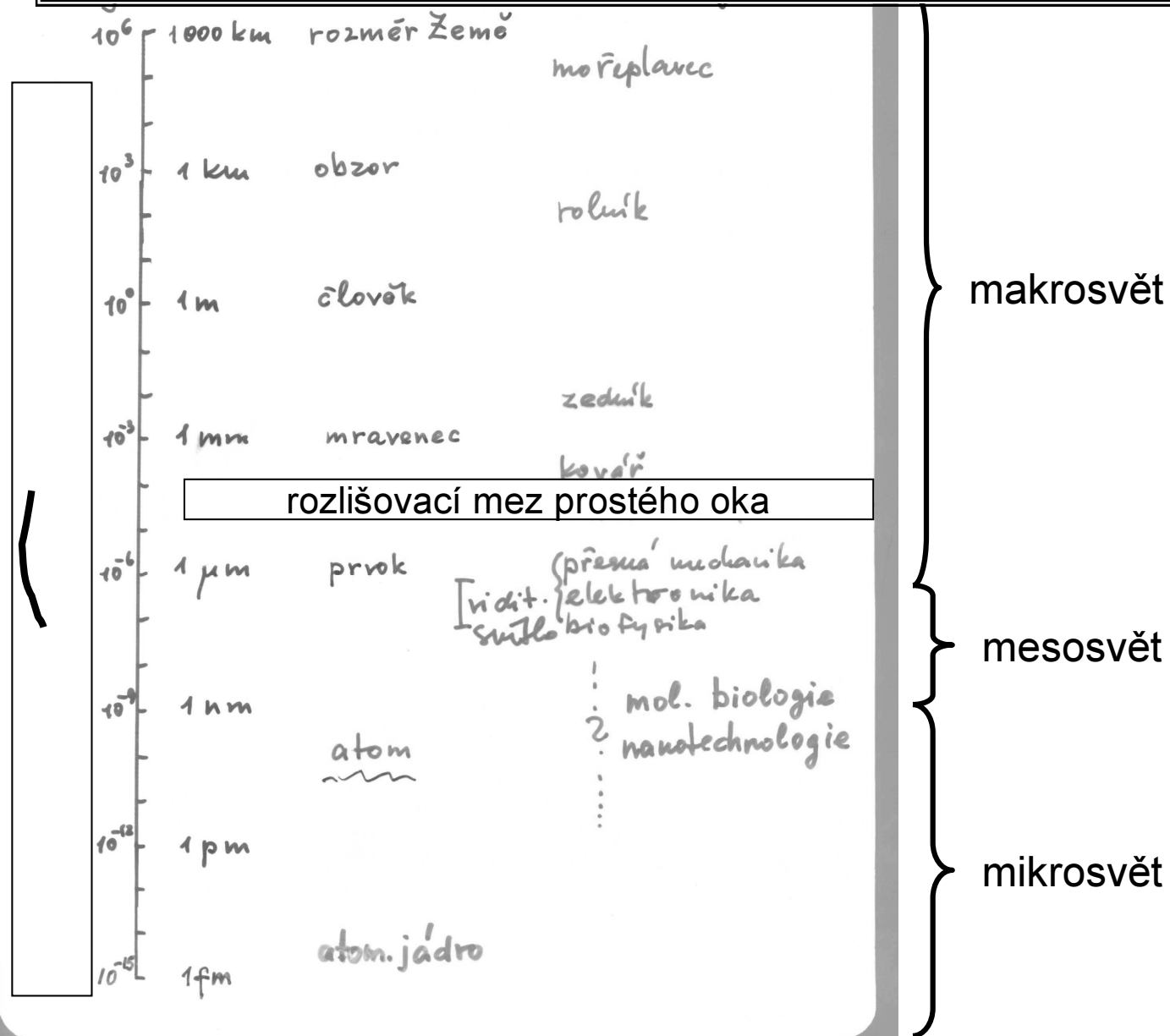

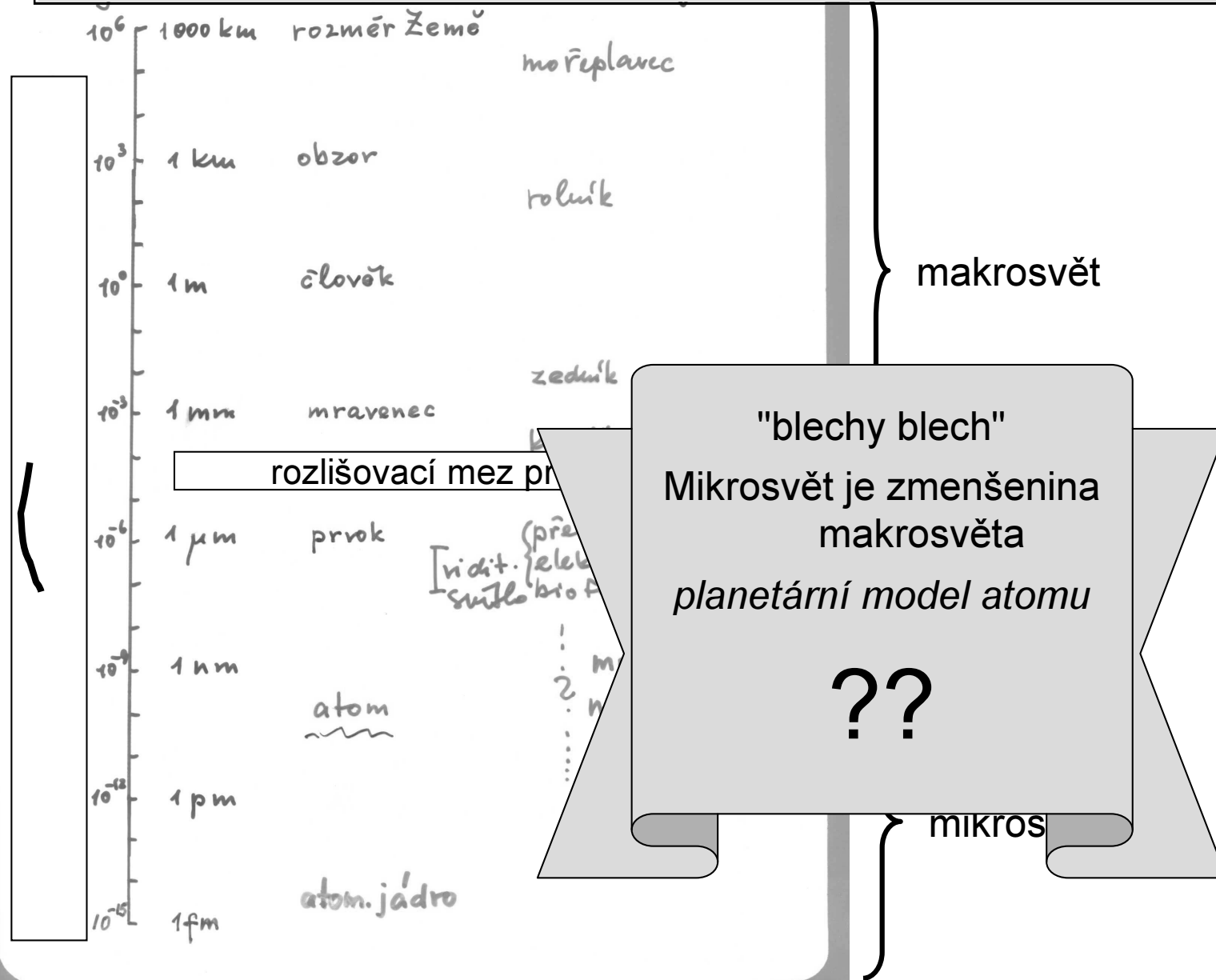
Logaritmická škála velikosti objektů

Logaritmická škála velikosti objektů

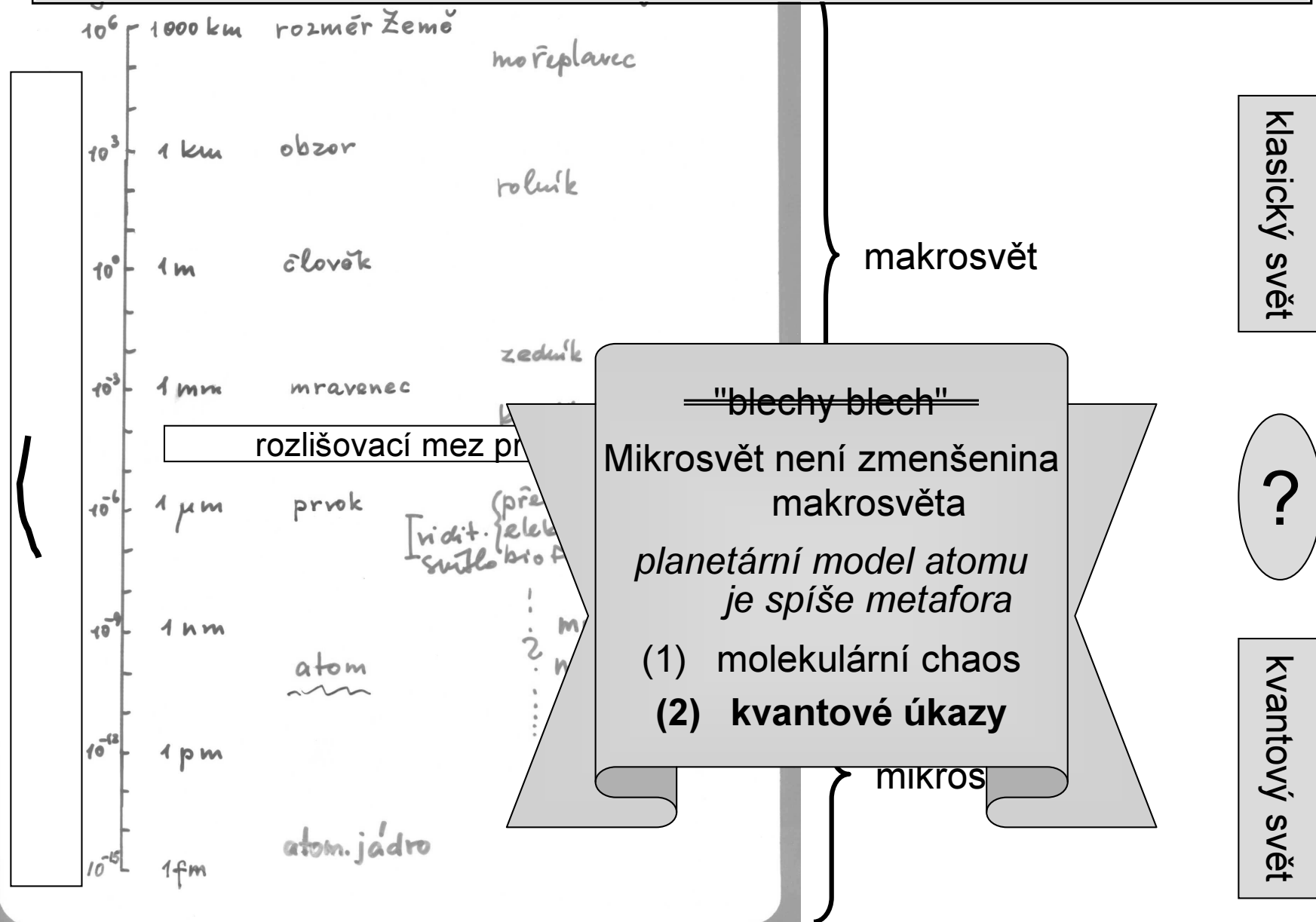

Logaritmická škála velikosti objektů

Logaritmická škála velikosti objektů

Logaritmická škála velikosti objektů

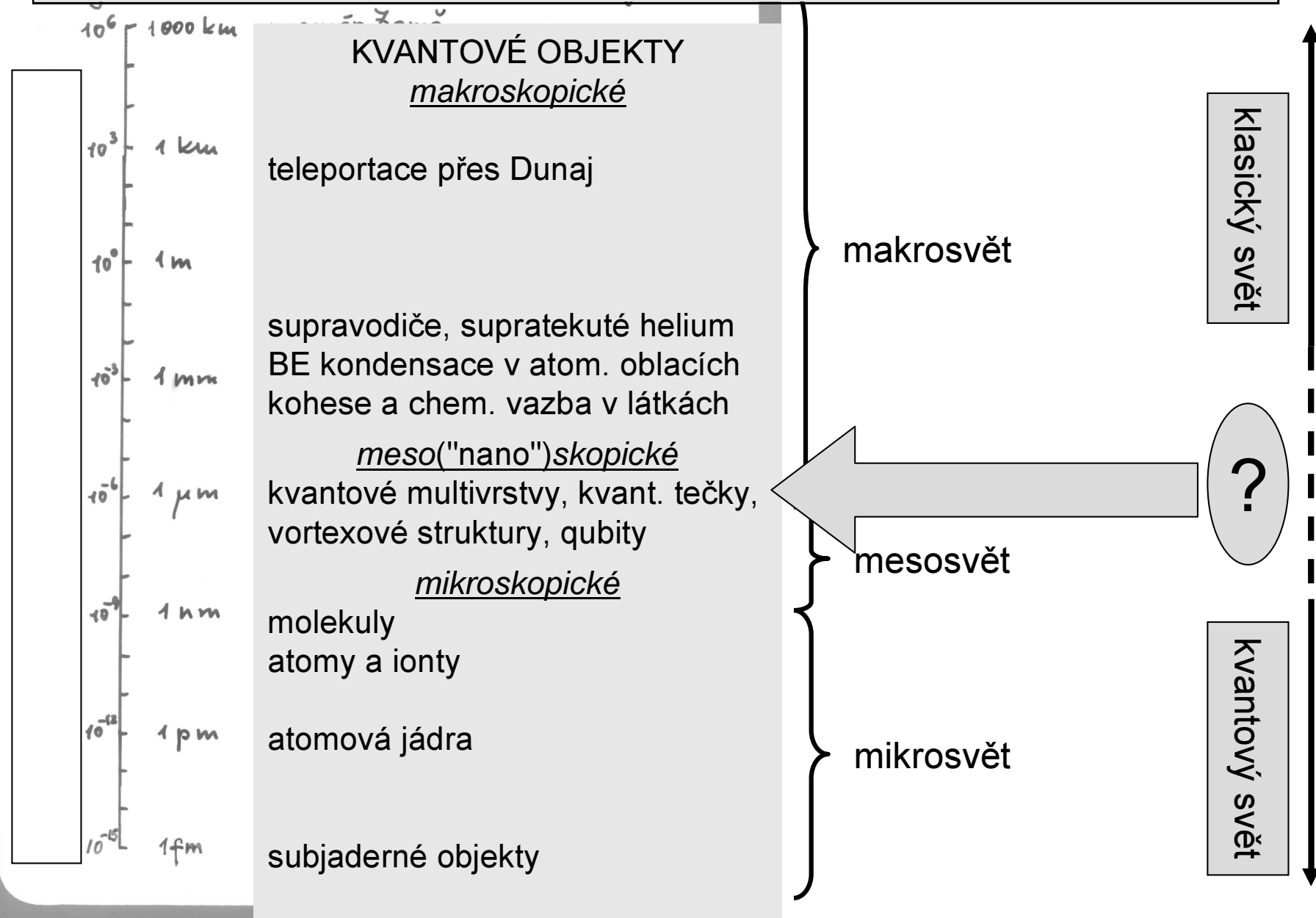

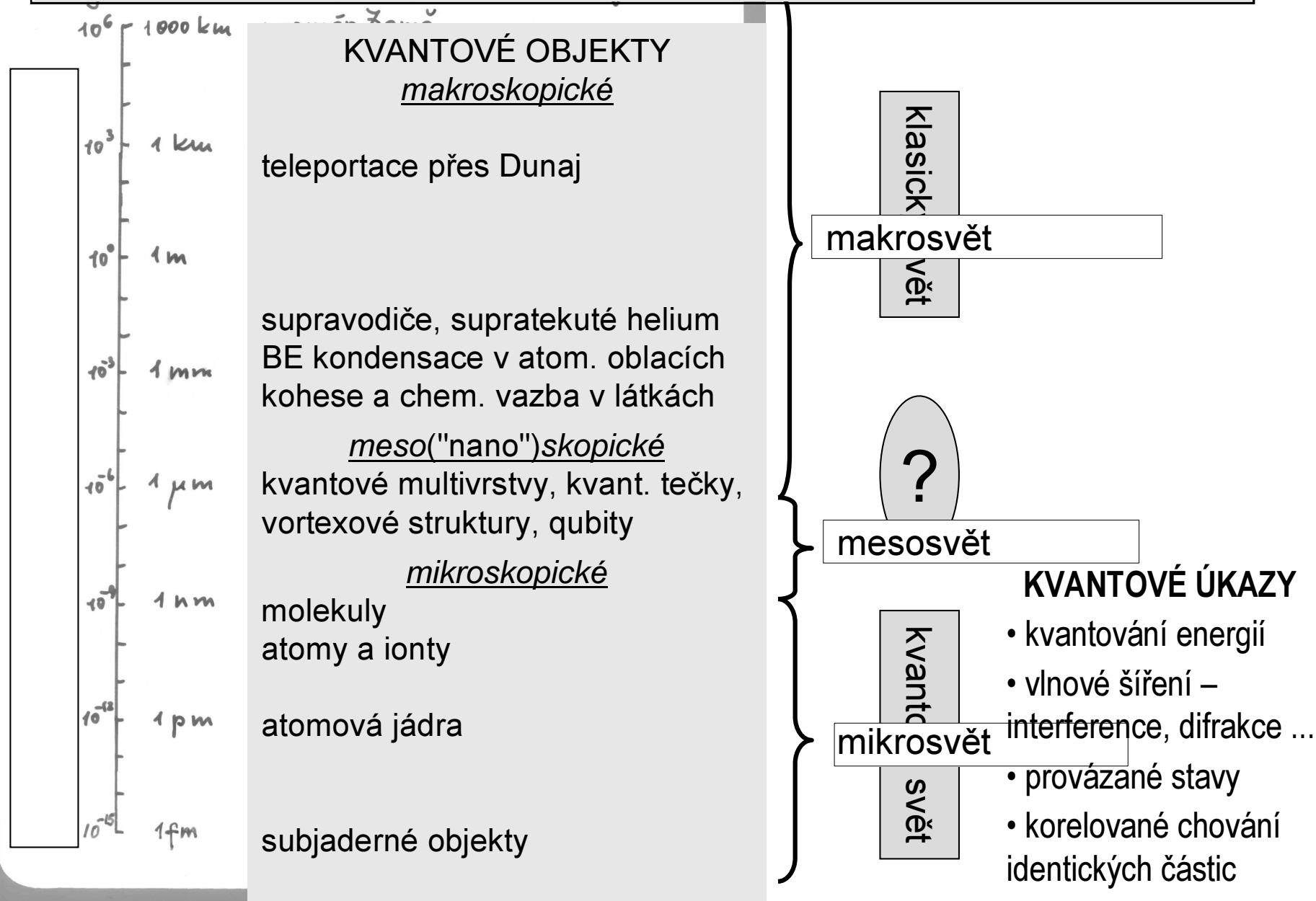
Logaritmická škála velikosti objektů

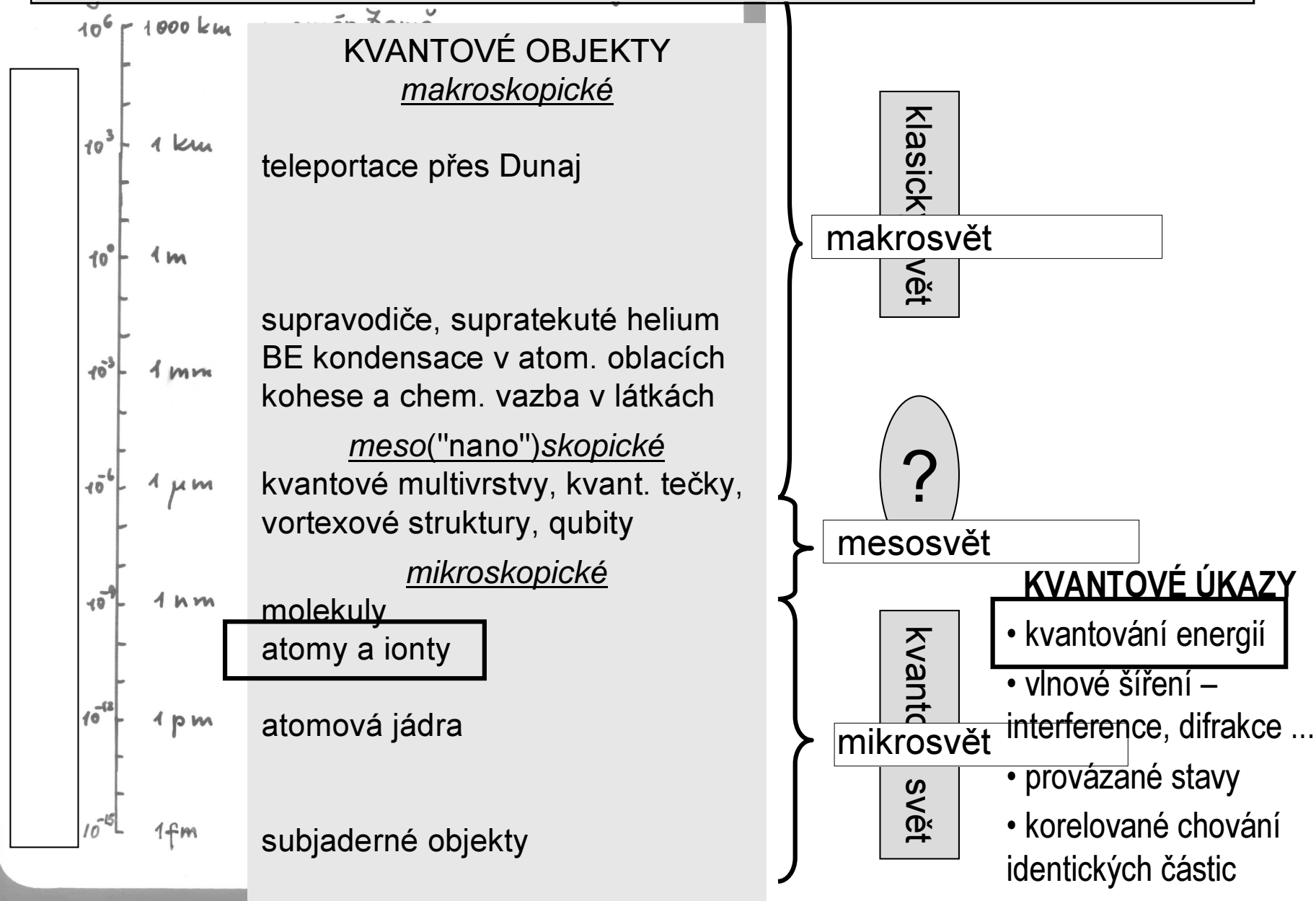
Logaritmická škála velikosti objektů

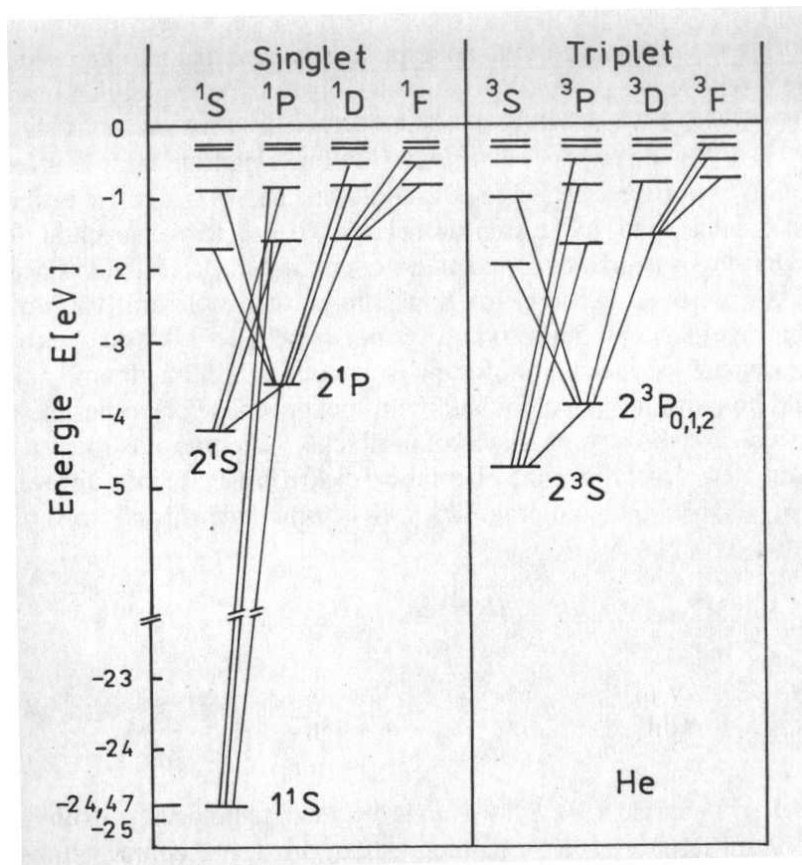
Logaritmická škála velikosti objektů

Logaritmická škála velikosti objektů

Kvantování energie v atomu (helia)

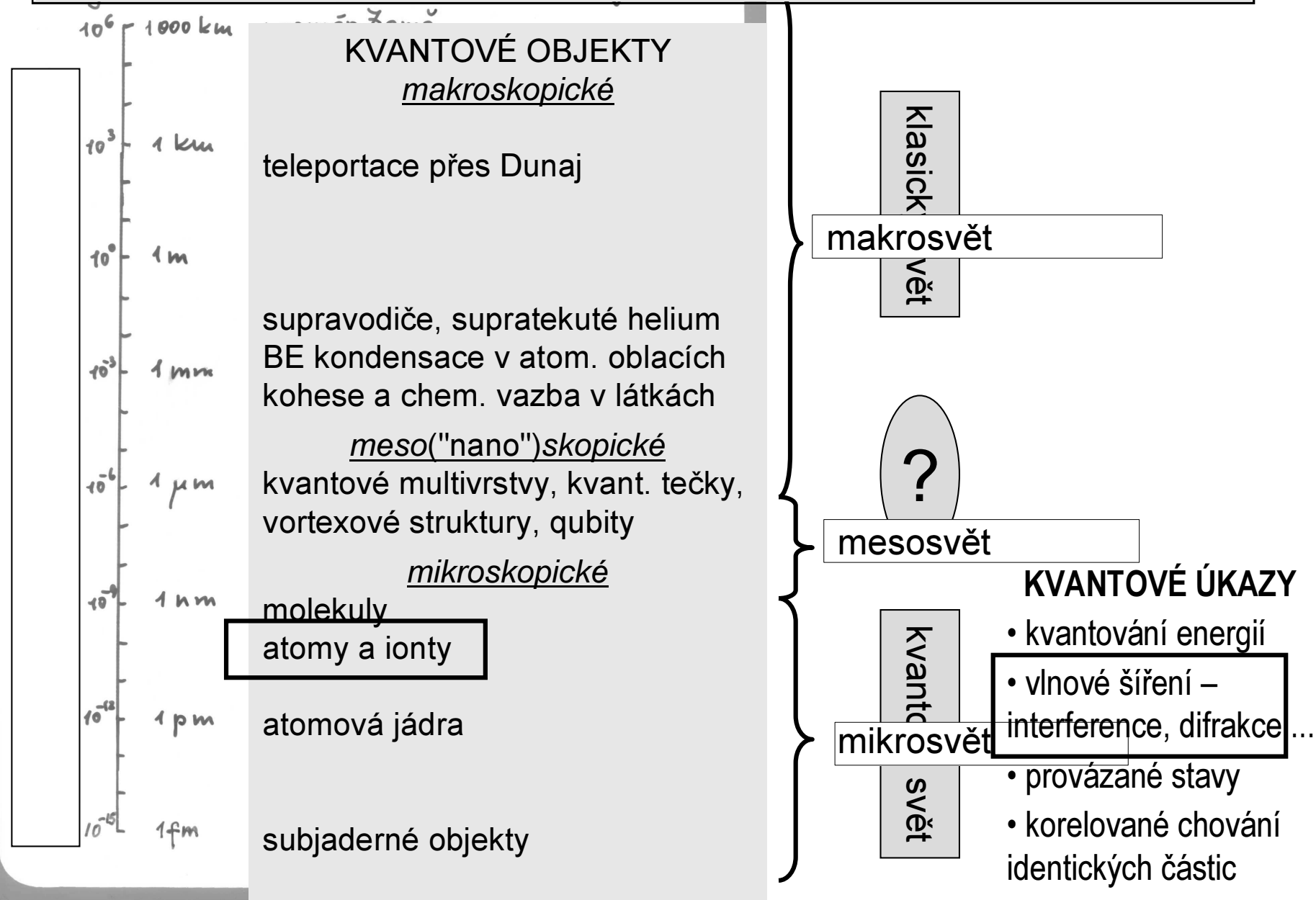
Bohrova podmínka

$$h\nu = E_1 - E_2$$

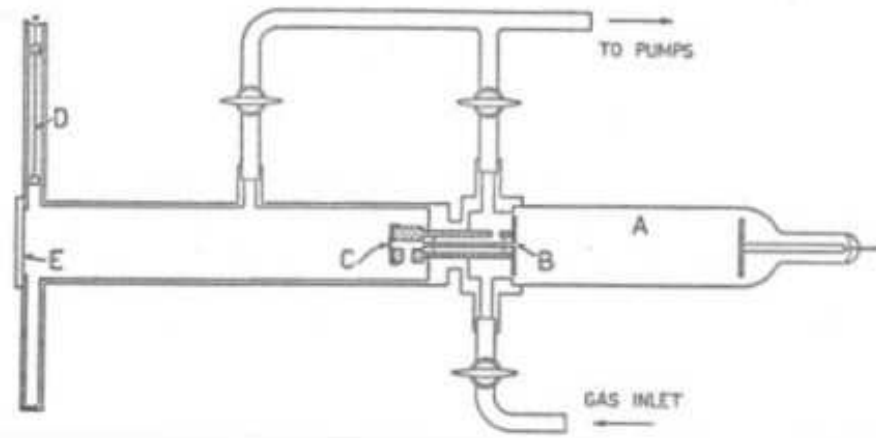
dává fotony s určitou energií,
čili ostré spektrální linie

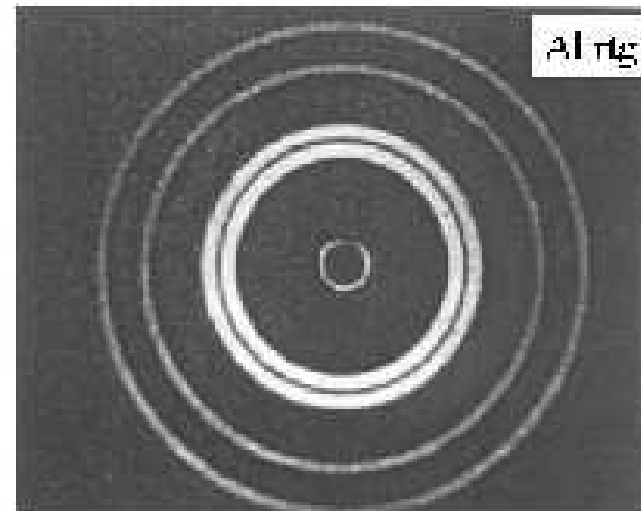
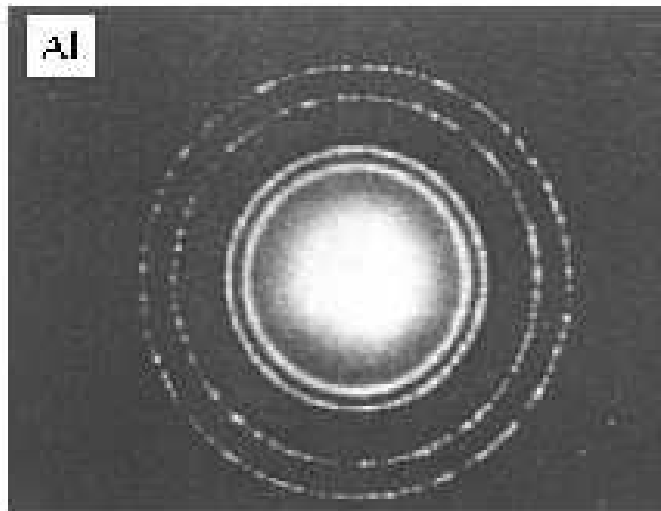
Logaritmická škála velikosti objektů

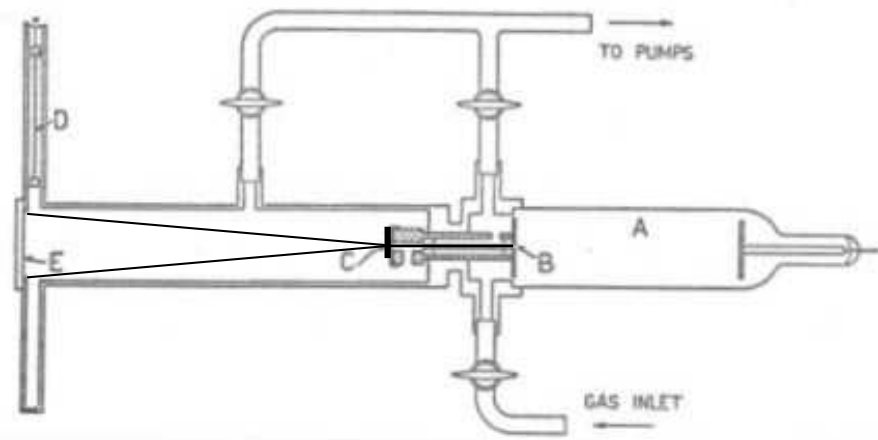
Difrakce rychlých elektronů na hliníkové folii

G.P. Thomson 1927

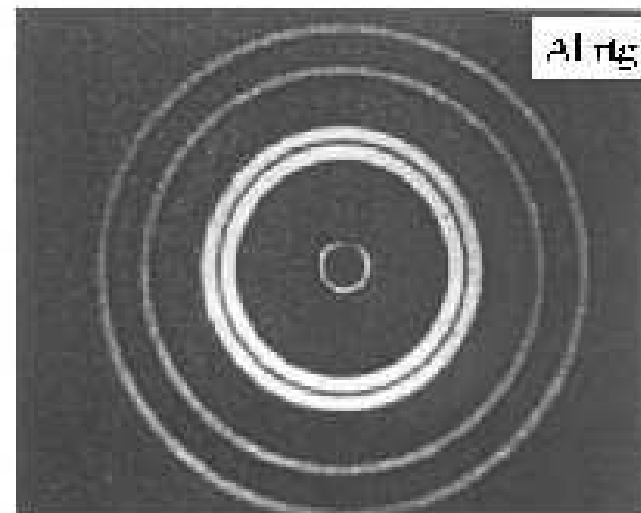
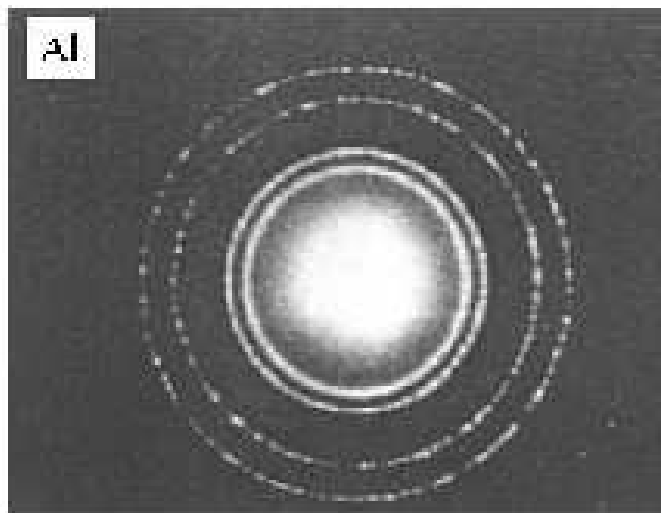
Difrakce rychlých elektronů na hliníkové folii

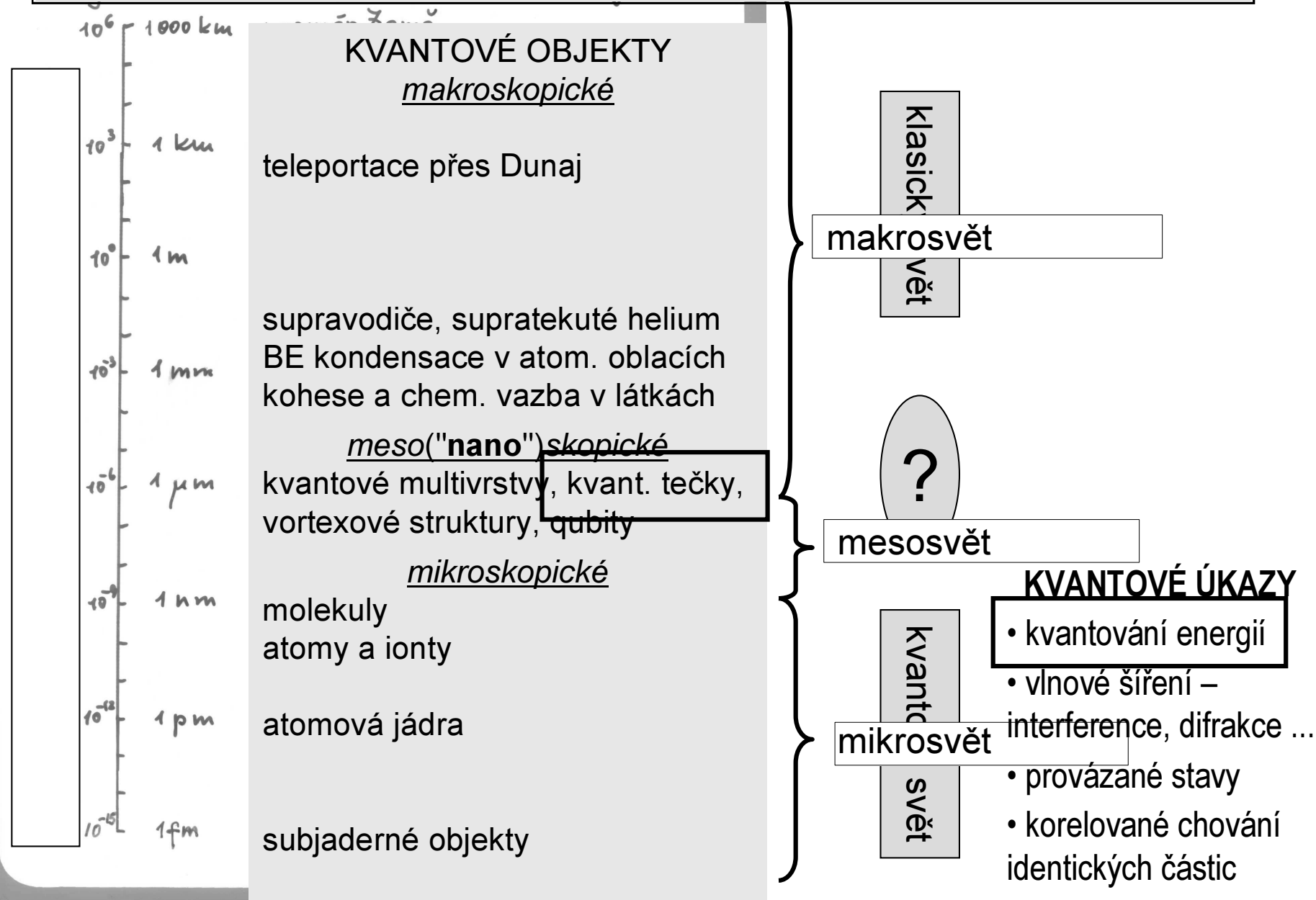
G.P. Thomson 1927

elektrony

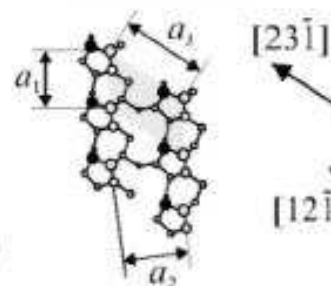
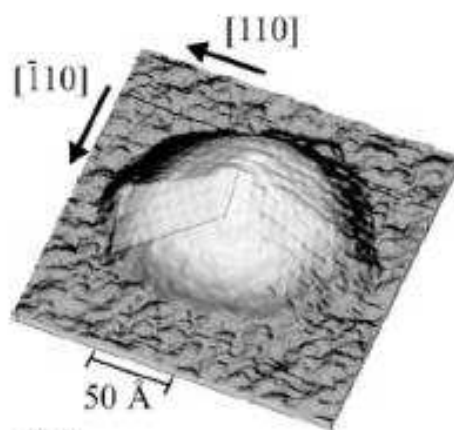
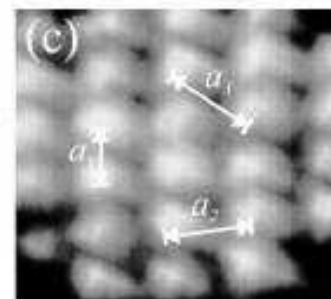
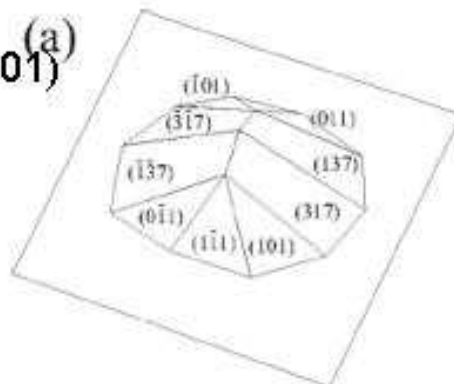
Röntgenovy paprsky

Logaritmická škála velikosti objektů

Kvantové tečky InAs na GaAs (001)
(STM)

$$a_1 = 6,5 \pm 0,1 \text{ \AA}$$

$$a_2 = 9,0 \pm 0,3 \text{ \AA}$$

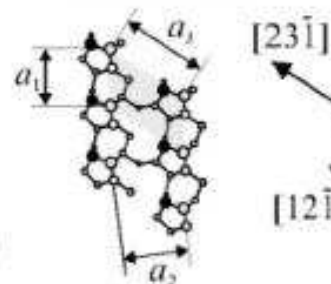
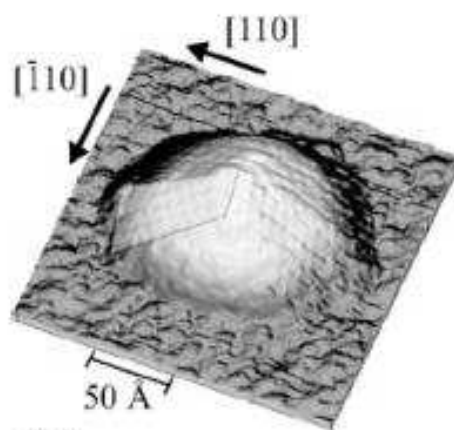
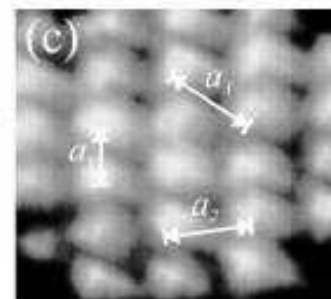
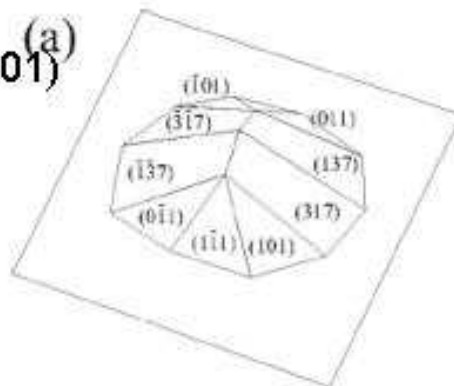
$$a_3 = 10,5 \pm 0,2 \text{ \AA}$$

$$\angle(a_1, a_2) = 82,4^\circ \pm 0,7^\circ$$

Kvantové tečky InAs na GaAs (001)
(STM)

UMĚLÉ ATOMY
(dimense 0)

průměr tečky 10 nm
průměr atomu 0.3 nm

$$a_1 = 6,5 \pm 0,1 \text{ \AA}$$

$$a_2 = 9,0 \pm 0,3 \text{ \AA}$$

$$a_3 = 10,5 \pm 0,2 \text{ \AA}$$

$$\angle(a_1, a_2) = 82,4^\circ \pm 0,7^\circ$$

Science 3 February 2006:
Vol. 311. no. 5761, pp. 636 - 639

Optical Signatures of Coupled Quantum Dots

E. A. Stinaff,¹ M. Scheibner,¹ A. S. Bracker,¹ I. V. Ponomarev,¹ V. L. Korenev,² M. E. Ware,¹ M. F. Doty,¹ T. L. Reinecke,¹ D. Gammon^{1*}

An asymmetric pair of coupled InAs quantum dots is tuned into resonance by applying an electric field so that a single hole forms a coherent molecular wave function. The optical spectrum shows a rich pattern of level anticrossings and crossings that can be understood as a superposition of charge and spin configurations of the two dots. Coulomb interactions shift the molecular resonance of the optically excited state (charged exciton) with respect to the ground state (single charge), enabling light-induced coupling of the quantum dots. This result demonstrates the possibility of optically coupling quantum dots for application in quantum information processing.

Science 3 February 2006: **AKTUÁLNÍ**
Vol. 311. no. 5761, pp. 636 - 639

Optical Signatures of Coupled Quantum Dots

E. A. Stinaff,¹ M. Scheibner,¹ A. S. Bracker,¹ I. V. Ponomarev,¹ V. L. Korenev,² M. E. Ware,¹ M. F. Doty,¹ T. L. Reinecke,¹ D. Gammon^{1*}

An asymmetric pair of coupled InAs quantum dots is tuned into resonance by applying an electric field so that a single hole forms a coherent molecular wave function. The optical spectrum shows a rich pattern of level anticrossings and crossings that can be understood as a superposition of charge and spin configurations of the two dots. Coulomb interactions shift the molecular resonance of the optically excited state (charged exciton) with respect to the ground state (single charge), enabling light-induced coupling of the quantum dots. This result demonstrates the possibility of optically coupling quantum dots for application in quantum information processing.

APLIKACE

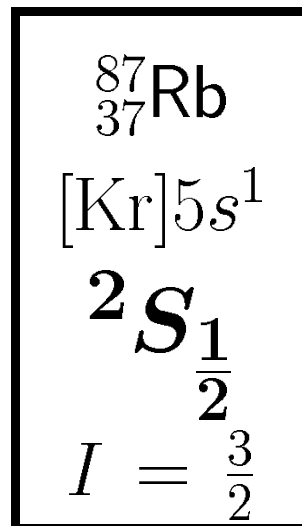
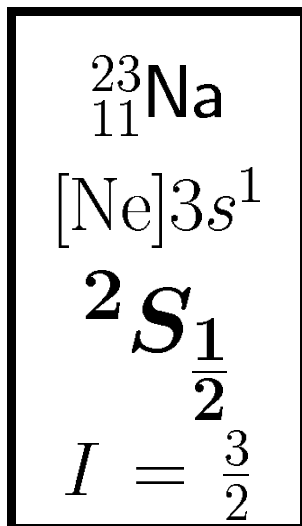

Bose-Einsteinova kondensace atomů v pastech

Obláček atomů (alkalických kovů) za extrémně nízkých teplot
přejde do zvláštního stavu – BE kondensátu, ve kterém
všechny atomy se pohybují naprosto shodně, koherentně a
dohromady vytvoří makroskopickou vlnovou funkci

objeveno 1995

Nobelova cena 2001

Rubidium

37 electrons   *total electron spin* $S = \frac{1}{2}$

37 protons
50 neutrons   } *total nuclear spin* $I = \frac{3}{2}$

total spin of the atom

$$\vec{F} = \vec{S} + \vec{I}$$

$$\boxed{F = |S - I|, \dots, S + I = 1, 2}$$

Bose-Einsteinova kondensace atomů v pastech

Příbuzný jev – supratekutost
znám v kapalném heliu od 30tých let

PŘIBLIŽNÉ ÚDAJE KRITICKÝCH TEPLŮT

system	M	n	T_C
He liquid	4	2×10^{28}	1.47 K
Na trap	23	2×10^{20}	1.19 μ K
Rb trap	87	2×10^{17}	3.16 nK

Bose-Einsteinova kondensace atomů v pastech

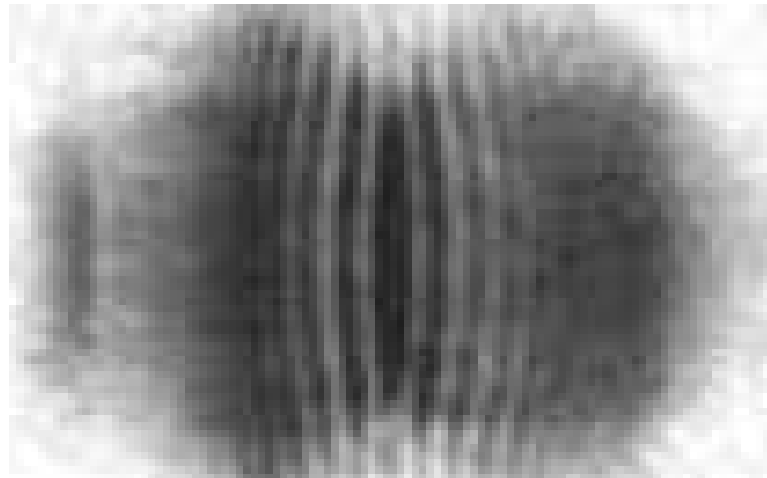
Atomy sodíku vytvářejí makroskopickou vlnovou funkci

Experimentální důkaz:

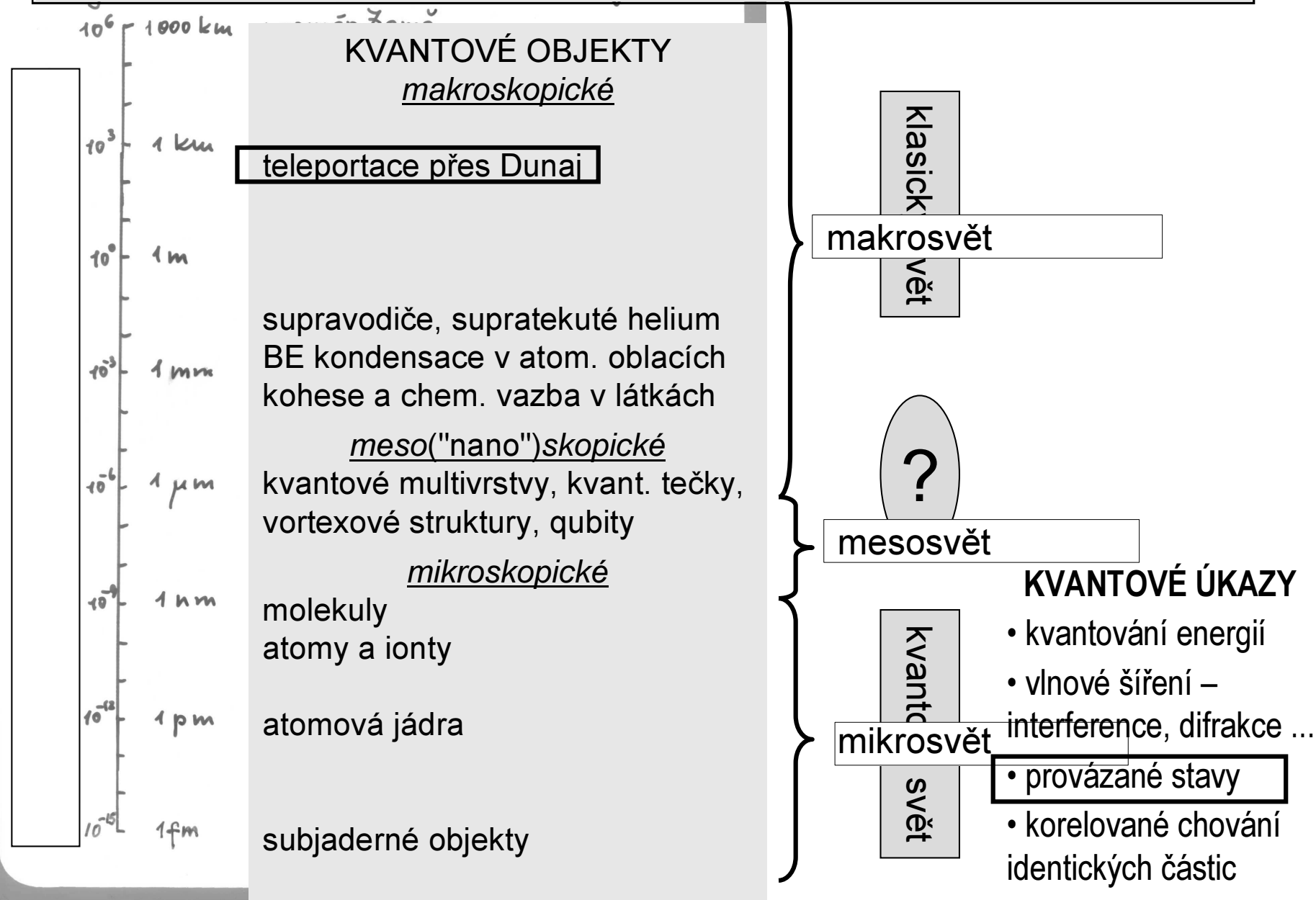
Dvě části obláčku rozdělené a opět se prolínající spolu interferují.

Vlnová délka v řádu desetin milimetru

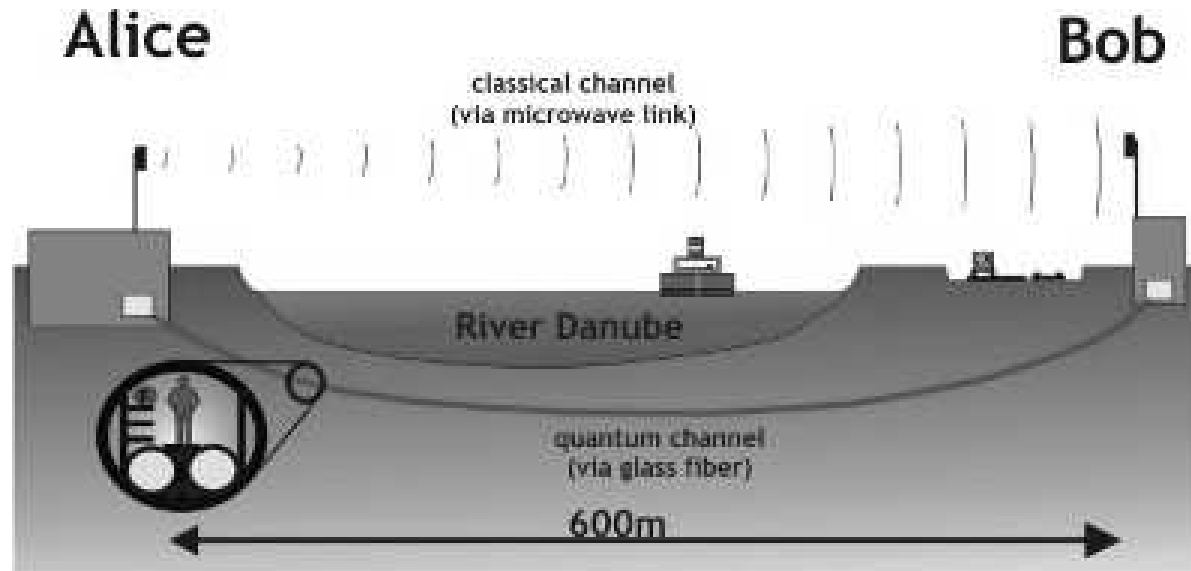
experiment ve skupině Ketterle a spol.

Logaritmická škála velikosti objektů

Kvantová teleportace fotonů

R. Ursin et.al: *Quantum Teleportation link across the Danube*, Nature **430**, 849 (2004)

Planckova konstanta

Samotná velikost objektů není tedy rozhodující pro jejich kvantové chování.

Obecné kritérium je spíše, jak důležitá je pro daný problém Planckova konstanta.

Tři klíčové teorie (pro atomární systémy)

Nepůjdeme-li na sub-atomární úroveň,
jsou pro popis fyzikálního světa klíčové tři teorie
a ty mají jako svůj symbol tři universální konstanty

G Klasická mechanika a teorie gravitace

Gravitační zákon

$$F = -\frac{Gm_1m_2}{r_{12}^2}$$

Tři klíčové teorie (pro atomární systémy)

Nepůjdeme-li na sub-atomární úroveň,
jsou pro popis fyzikálního světa klíčové tři teorie
a ty mají jako svůj symbol tři universální konstanty

G Klasická mechanika a teorie gravitace

c Teorie elektromagnetického pole
Maxwellovy rovnice, vlnová rovnice

$$\partial_{tt}\mathbf{E} - c^2\Delta\mathbf{E} = \mathbf{0}$$

Tři klíčové teorie (pro atomární systémy)

Nepůjdeme-li na sub-atomární úroveň,
jsou pro popis fyzikálního světa klíčové tři teorie
a ty mají jako svůj symbol tři universální konstanty

G

Klasická mechanika a teorie gravitace

c

Teorie elektromagnetického pole

ħ

Kvantová teorie

Komutační relace, Schrödingerova rovnice

$$[x, p] = i\hbar$$

$$i\hbar\partial_t\psi = H\psi$$

Tři klíčové teorie (pro atomární systémy)

Nepůjdeme-li na sub-atomární úroveň,
jsou pro popis fyzikálního světa klíčové tři teorie
a ty mají jako svůj symbol tři universální konstanty

G Klasická mechanika a teorie gravitace

c Teorie elektromagnetického pole

$\hbar$ Kvantová teorie
Komutační relace, Schrödingerova rovnice

$$[x, p] = i\hbar$$

$$i\hbar\partial_t\psi = H\psi$$

O této trojici za chvíli více

Planckova konstanta

$$\hbar \approx 1,05 \times 10^{-34} \text{ Js}$$

$$1,05457168(18) \times 10^{-34} \text{ Js} \text{ CODATA recomm. value}$$

Planckova konstanta

$$\hbar \approx 1,05 \times 10^{-34} \text{ Js}$$

$$1,05457168(18) \times 10^{-34} \text{ Js} \quad \text{CODATA recomm. value}$$

- hodně malé číslo
- rozměr energie $\times$ čas=akce=délka $\times$ hybnost=moment hybnosti
- dnes již známo s velkou přesností
- Planck původně zavedl $h = 2\pi\hbar$

Planckova konstanta

$$\hbar \approx 1,05 \times 10^{-34} \text{ Js}$$

$$1,05457168(18) \times 10^{-34} \text{ Js} \quad \text{CODATA recomm. value}$$

- hodně malé číslo
- rozměr energie $\times$ čas=akce=délka $\times$ hybnost=moment hybnosti
- dnes již známo s velkou přesností
- Planck původně zavedl $h = 2\pi\hbar$

Více rolí Planckovy konstanty

1. V základních rovnicích $[x, p] = i\hbar$ $i\hbar\partial_t\psi = H\psi$

Planckova konstanta

$$\hbar \approx 1,05 \times 10^{-34} \text{ Js}$$

$$1,05457168(18) \times 10^{-34} \text{ Js} \quad \text{CODATA recomm. value}$$

- hodně malé číslo
- rozměr energie $\times$ čas=akce=délka $\times$ hybnost=moment hybnosti
- dnes již známo s velkou přesností
- Planck původně zavedl $h = 2\pi\hbar$

Více rolí Planckovy konstanty

1. V základních rovnicích $[x, p] = i\hbar$ $i\hbar\partial_t\psi = H\psi$
2. Jako převodní koeficient $E = \hbar\omega = h\nu$ Planckův vztah

Planckova konstanta

$$\hbar \approx 1,05 \times 10^{-34} \text{ Js}$$

$$1,05457168(18) \times 10^{-34} \text{ Js} \quad \text{CODATA recomm. value}$$

- hodně malé číslo
- rozměr energie $\times$ čas=akce=délka $\times$ hybnost=moment hybnosti
- dnes již známo s velkou přesností
- Planck původně zavedl $h = 2\pi\hbar$

Více rolí Planckovy konstanty

1. V základních rovnicích $[x, p] = i\hbar$ $i\hbar\partial_t\psi = H\psi$
2. Jako převodní koeficient $E = \hbar\omega = h\nu$ Planckův vztah
3. Jako charakteristická mezní veličina $\Delta x \cdot \Delta p \geq \hbar$ relace neurčitosti

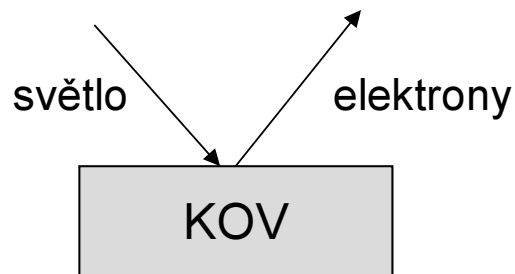
Planckova konstanta jako převodní koeficient

$$E = \hbar\omega = h\nu \quad \text{Planckův vztah}$$

Překlad mezi jazyky dvou teorií ... most $Q \leftrightarrow C$

„Fotony světla o frekvenci ν mají energii E “

Tak uvažoval Einstein při vysvětlení **fotoefektu**

elektrony vyletují jen pro $\nu > \nu_0$

Důvod: $h\nu_0 \equiv W$ je **výstupní práce elektronu**

foton musí mít energii větší, aby ho vyrval.

Einstein 1905 ... NP

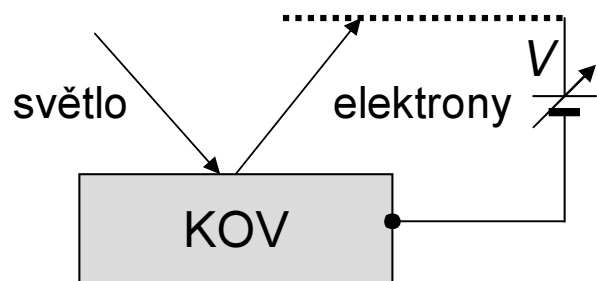
Planckova konstanta jako převodní koeficient

$$E = \hbar\omega = h\nu \quad \text{Planckův vztah}$$

Překlad mezi jazyky dvou teorií ... most Q $\leftrightarrow$ C

„Fotony světla o frekvenci ν mají energii E “

Tak uvažoval Einstein při vysvětlení **fotoefektu**

elektrony vyletují jen pro $\nu > \nu_0$

Důvod: $h\nu_0 \equiv W$ je **výstupní práce elektronu**

foton musí mít energii větší, aby ho vyrval.

Einstein 1905 ... NP

Experiment zejména *Lenard .... NP*

Určení energie elektronu ... **brzdný potenciál**

$$E_{\text{kin}} = h\nu - W = e \cdot V$$

elektronvolt

Odbočka: děsivé hodnoty a šikovní jednotky

Uvažme, že

$$m_e = 9.11 \times 10^{-31} \text{ kg}$$

$$e = 1.60 \times 10^{-19} \text{ C}$$

$$\hbar = 1.05 \times 10^{-34} \text{ Js}$$

Je rozumné si zavést jednotky atomistice přiměřené.

Např.

nm, eV, fs

1 eV je energie, kterou elementární náboj získá při

průchodu potenciálním rozdílem 1 V,

$$1 \text{ eV} = 1.60 \times 10^{-19} \text{ J}$$

Pak vyjde neobyčejně šikovně

$$\hbar = 0.66 \text{ eVfs}$$

$$m_e = 5.7 \text{ eVfs}^2\text{nm}^{-2}$$

Odbočka: děsivé hodnoty a šikovní jednotky

Uvažme, že

$$m_e = 9.11 \times 10^{-31} \text{ kg}$$

$$e = 1.60 \times 10^{-19} \text{ C}$$

$$\hbar = 1.05 \times 10^{-34} \text{ Js}$$

Je rozumné si zavést jednotky atomistice přiměřené.

Např.

nm, eV, fs

1 eV je energie, kterou elementární náboj získá při

průchodu potenciálním rozdílem 1 V,

$$1 \text{ eV} = 1.60 \times 10^{-19} \text{ J}$$

Pak vyjde neobyčejně šikovně

$$\hbar = 0.66 \text{ eVfs}$$

$$m_e = 5.7 \text{ eVfs}^2\text{nm}^{-2}$$

Ještě lepší je přejít k **přirozeným jednotkám**

$$m_e = e = \hbar = 1$$

Planckova konstanta jako hraniční hodnota

$$\Delta x \cdot \Delta p \geq \hbar \quad \text{relace neurčitosti}$$

Propojíme prostorovou rozlehlost L a energii E vázaného stavu částice o hmotnosti m ... *kriterium superkvantového režimu*

1. krok kinetická energie částice ve vázaném stavu (v potenciál. jámě)

$$mE_{\text{kin}} \approx (\Delta p)^2$$

energie kvant. fluktuací

2. krok odhad z relace neurčitosti

$$\Delta p \approx \frac{\hbar}{\Delta x} \approx \frac{\hbar}{L}$$

3. krok kinetická a celková energie stejného řádu

$$m \cdot E \cdot L^2 \approx \hbar^2$$

Planckova konstanta jako hraniční hodnota

$$\Delta x \cdot \Delta p \geq \hbar \quad \text{relace neurčitosti}$$

Propojíme prostorovou rozlehlost L a energii E vázaného stavu částice o hmotnosti m ... *kriterium superkvantového režimu*

1. krok kinetická energie částice ve vázaném stavu (v potenciál. jámě)

$$mE_{\text{kin}} \approx (\Delta p)^2$$

energie kvant. fluktuací

2. krok odhad z relace neurčitosti

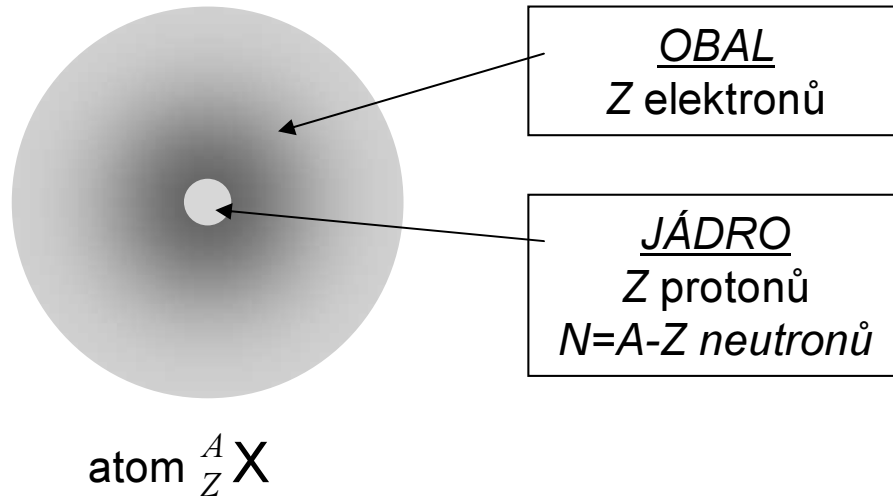
$$\Delta p \approx \frac{\hbar}{\Delta x} \approx \frac{\hbar}{L}$$

3. krok kinetická a celková energie stejného řádu

$$m \cdot E \cdot L^2 \approx \hbar^2$$

zkusíme pro atomy

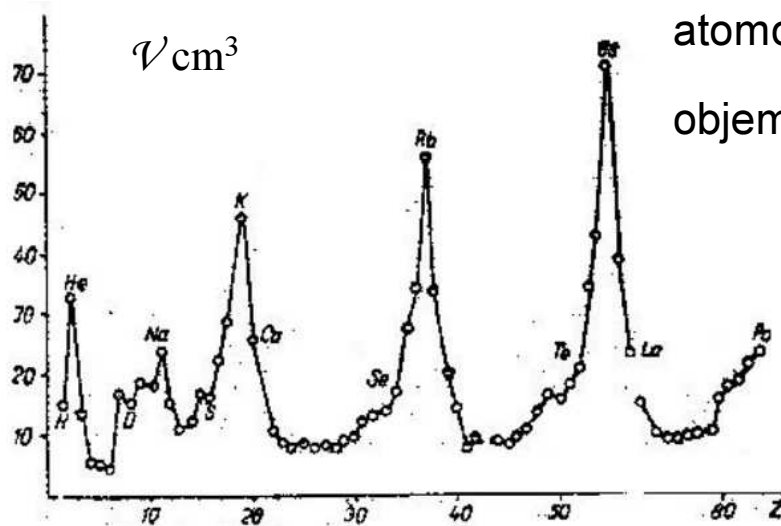
Opakování o atomech

OBAL
Z elektronů

JÁDRO
Z protonů
N=A-Z neutronů

náboj jádra $Q = Z |e|$
 hmotnost atomu $M \sim A u$
 poloměr jádra $R = r_0 A^{1/3}$
 $r_0 = 1,2 \times 10^{-15} \text{ m}$

atomový objem = rel. at. hmotnost $\text{g} / 10^6 \times$ hustota
 objem na atom = atomový objem / Avogadr. číslo

$$V = 10^{-6} M / \rho$$

$$r = \left(\frac{3}{4\pi} \times V / N_A \right)^{1/3}$$

... odhad z empirických dat

Obř. 4. Závislost atomového objemu na atomovém čísle

Odhad ionizační energie atomu

$$m \cdot E \cdot L^2 \approx \hbar^2$$

použijeme našich jednotek nm, eV, fs

$$\frac{\hbar^2}{m_e} = \frac{0,66^2}{5,7} \approx 0,076$$

Poloměry atomů vycházejí v řádu 0,1 nm (1Å)

Energie atomů vycházejí v řádu eV

Odhad ionizační energie atomu energie

$$m \cdot E \cdot L^2 \approx \hbar^2$$

použijeme našich jednotek nm, eV, fs

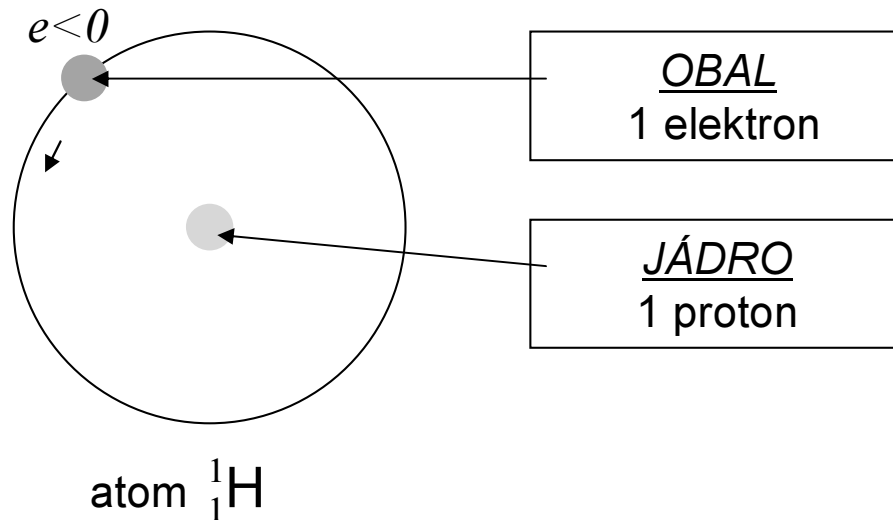
$$\frac{\hbar^2}{m_e} = \frac{0,66^2}{5,7} \approx 0.076$$

Poloměry atomů vycházejí v řádu 0,1 nm (1Å)

Energie atomů vycházejí v řádu eV

v tabulkách lze ověřit, že je to
správný odhad

Semiklasický popis atomu vodíku podle Bohra

náboj jádra	$Q = e $
hmotnost atomu	$M \sim u \gg m_e$
poloměr jádra	$R = r_0 \ll r$
	$r_0 = 1,2 \times 10^{-15} \text{ m}$

- Elektron obíhá rychlostí v kolem nehybného jádra. Má hybnost $p = m_e v$, moment hybnosti $m_e v r$, odstředivá síla je $m_e v^2 / r$ ... všechno klasické
- Přitahován je coulombickou silou

$$\frac{e^2}{4\pi\epsilon_0} \cdot \frac{1}{r^2} \equiv \frac{e'^2}{r^2}$$

- Připojeno je kvantování, prostřednictvím *kvanta akce*, Planckovy konstanty $\hbar$.
- Veličina ke kvantování vhodná má rozměr akce. To je právě moment hybnosti.

Bohrova teorie vodíku

- Dvě podmínky pro Bohrov poloměr a Hartreeho energii

odstř. síla = dostř. síla

$$\frac{m_e v^2}{r} = \frac{e'^2}{r^2}$$

Klasická podmínka

kvantování momentu hybnosti

$$m_e r v = k \cdot \hbar, \quad k = 1, 2, \dots$$

Kvantová podmínka

- Výsledek

$$r_k = a_0 \cdot k^2, \quad E_k = -\frac{1}{2} E_0 \cdot k^{-2}$$

Bohrov poloměr
0,052 nm

$$a_0 = \frac{\hbar^2}{m_e e'^2},$$

$$E_0 = \frac{m_e e'^4}{\hbar^2}$$

Hartreeho energie
27,2 eV

Bohrova teorie vodíku

- Dvě podmínky pro Bohrov poloměr a Hartreeho energii

$$m v^2 = e'^2$$

Klasická podmínka

o tyto výpočty nejde, důležité je podívat se na výsledek který je exaktní

kvantování

- Výsledek

$$r_k = a_0 \cdot k^2, \quad E_k = -\frac{1}{2} E_0 \cdot k^{-2}$$

Bohrov poloměr
0,052 nm

$$a_0 = \frac{\hbar^2}{m_e e'^2},$$

$$E_0 = \frac{m_e e'^4}{\hbar^2}$$

Hartreeho energie
27,2 eV

Přirozené jednotky

Rozměrové úvahy a zavedení přirozených jednotek
jsou založeny na víře (dobře již osvědčené), že
rozměrová úvaha vede k výsledku, který se od
přesného liší jen numerickým faktorem v řádu
jednotek

Přirozené jednotky ve fyzice

Přirozené soustavy jednotek závisejí na výběru fundamentálních konstant

jednotky	G	c	$\hbar$	e'^2	m_e	m_p	hodí se v
Planckovy	•	•	•				kvantové gravitaci
relativistické		•	•	•			kvantové elektrodynamice
atomové			•	•	•		atomové fyzice

Atomové jednotky

- Inspirace od *Bohra*(1913) Rozměrová úvaha → **relevantní veličiny**
- Dvě podmínky pro Bohrov poloměr a Hartreeho energii
(rozměrové kombinace ... kinetická energie a Coulomb. potenciál. energie)

$$E_0 = \frac{\hbar^2}{m_e a_0^2}, \quad E_0 = \frac{e'^2}{a_0}$$

- Výsledek

$$a_0 = \frac{\hbar^2}{m_e e'^2}, \quad E_0 = \frac{m_e e'^4}{\hbar^2}$$

v plné shodě s
Bohrovou teorií

Planckovy "přirozené" jednotky

Přirozené soustavy jednotek závisejí na výběru fundamentálních konstant

jednotky	G	c	$\hbar$	e'^2	m_e	hodí se v
Planckovy	•	•	•	•		kvantové gravitaci
relativistické		•	•	•		kvantové elektrodynamice
atomové			•	•	•	atomové fyzice

Planckovy jednotky

- Sestavíme veličiny o rozměru **délka, hmotnost, čas**
- To jsou Planckovy jednotky, historicky první, jak je navrhl 1899, sotva svou konstantu zavedl, ještě bez dnešní interpretace
- Hodnoty Planckových jednotek jsou poněkud zarážející

$$\ell_P = (\hbar G / c^3)^{\frac{1}{2}} = 1.6 \times 10^{-35} \text{ m}$$

$$m_P = (\hbar c / G)^{\frac{1}{2}} = 2.2 \times 10^{-8} \text{ kg}$$

$$t_P = (\hbar G / c^5)^{\frac{1}{2}} = 5.4 \times 10^{-44} \text{ s}$$

Hlubší pohled na Planckovu volbu: ($c\hbar G$) schéma

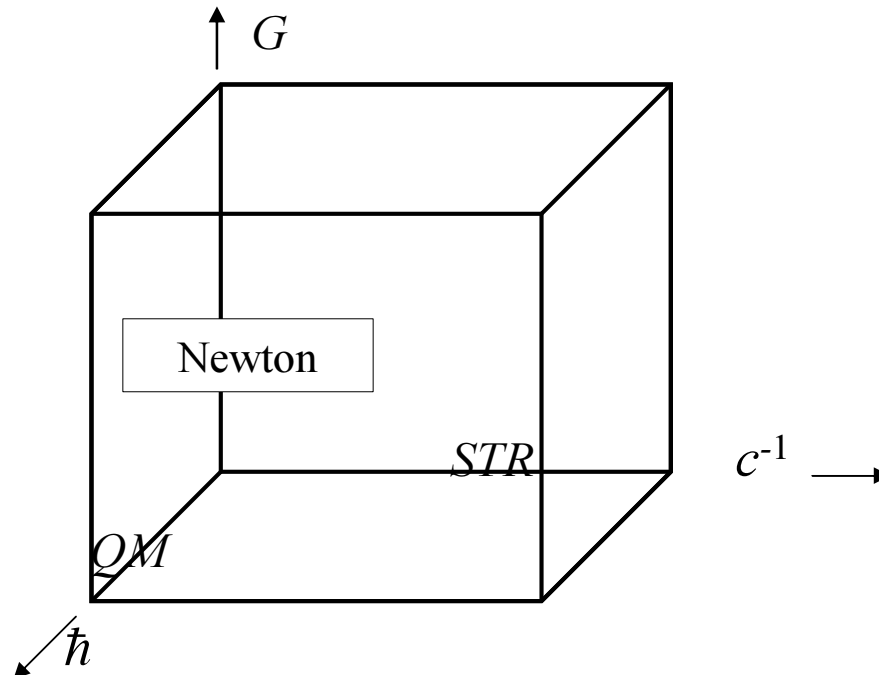
V atomové fyzice jsou jádra neměnná tělíska (téměř).

Působí dvě universální interakce: gravitační a elektromagnetická

Podmínky jejich působení lze znázornit v ($c\hbar G$) schématu, které má Newtonův svět v počátku, tři hlavní teorie na osách.

Příklad: STR je důležitá, jestliže typická rychlost $v \approx c$, $v/c \approx 1$, atd.

U atomové fyziky je gravitace slabá (Newtonova), jedná o kvasirelativistickou limitu, zato **kvantové efekty jsou započteny plně**.

Hlubší pohled na Planckovu volbu: ($c\hbar G$) schéma

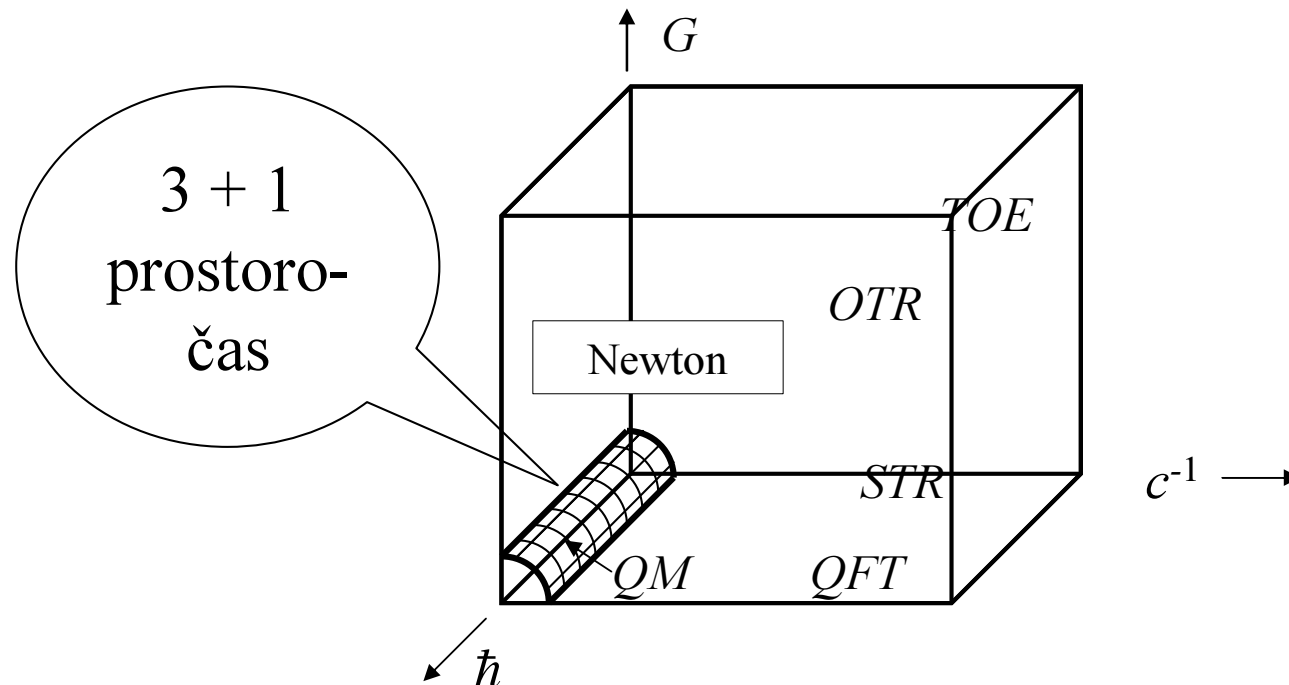
V atomové fyzice jsou jádra neměnná tělíska (téměř).

Působí dvě universální interakce: gravitační a elektromagnetická

Podmínky jejich působení lze znázornit v ($c\hbar G$) schématu, které má Newtonův svět v počátku, tři hlavní teorie na osách.

Příklad: STR je důležitá, jestliže typická rychlost $v \approx c$, $v/c \approx 1$, atd.

U atomové fyziky je gravitace slabá (Newtonova), jedná o kvasirelativistickou limitu, zato **kvantové efekty jsou započteny plně**.

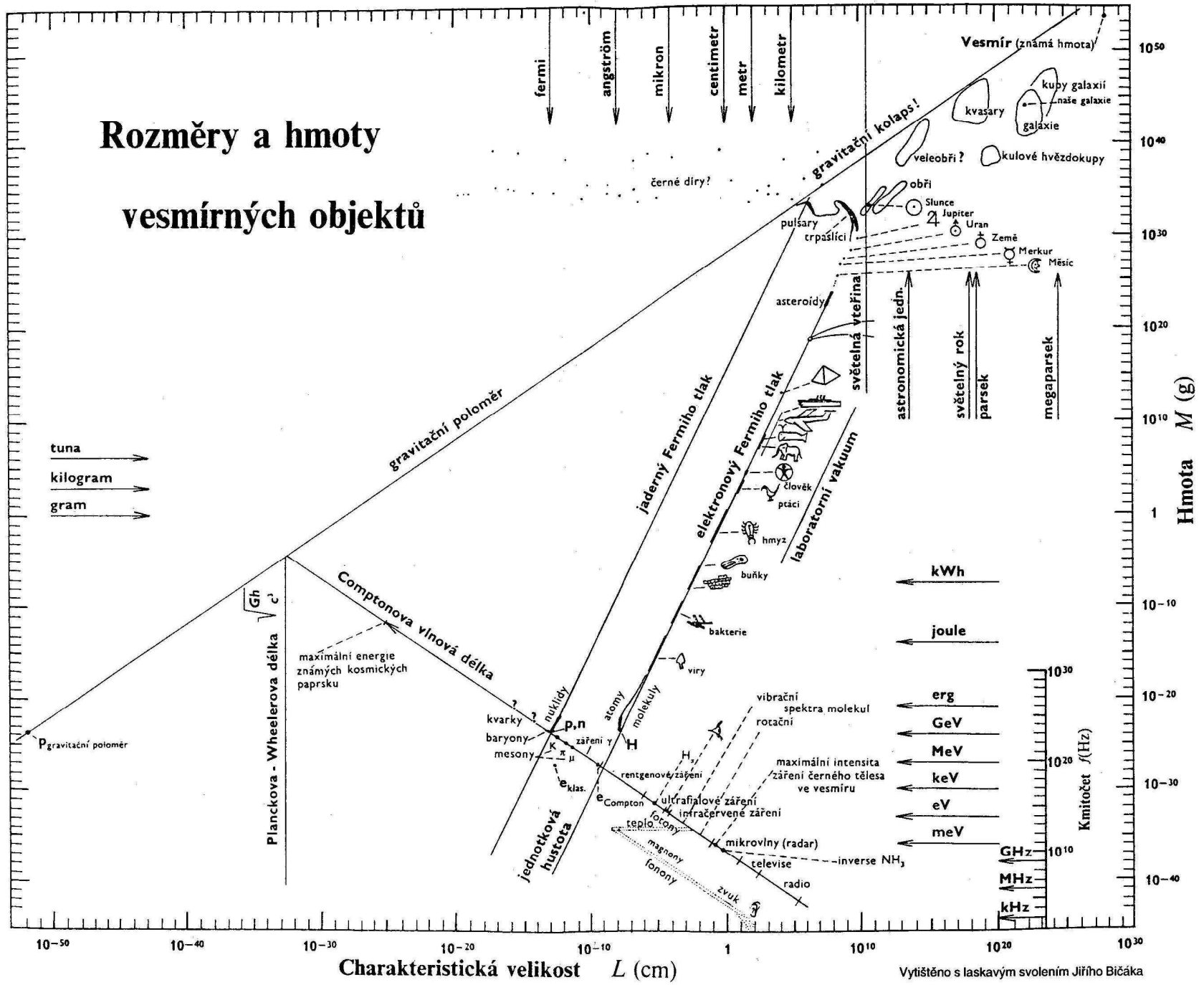

Bičákov diagram

Zveřejněný již před mnoha lety ve
Žlutém časopisu
mírně zastaralý,
ale stále inspirující.

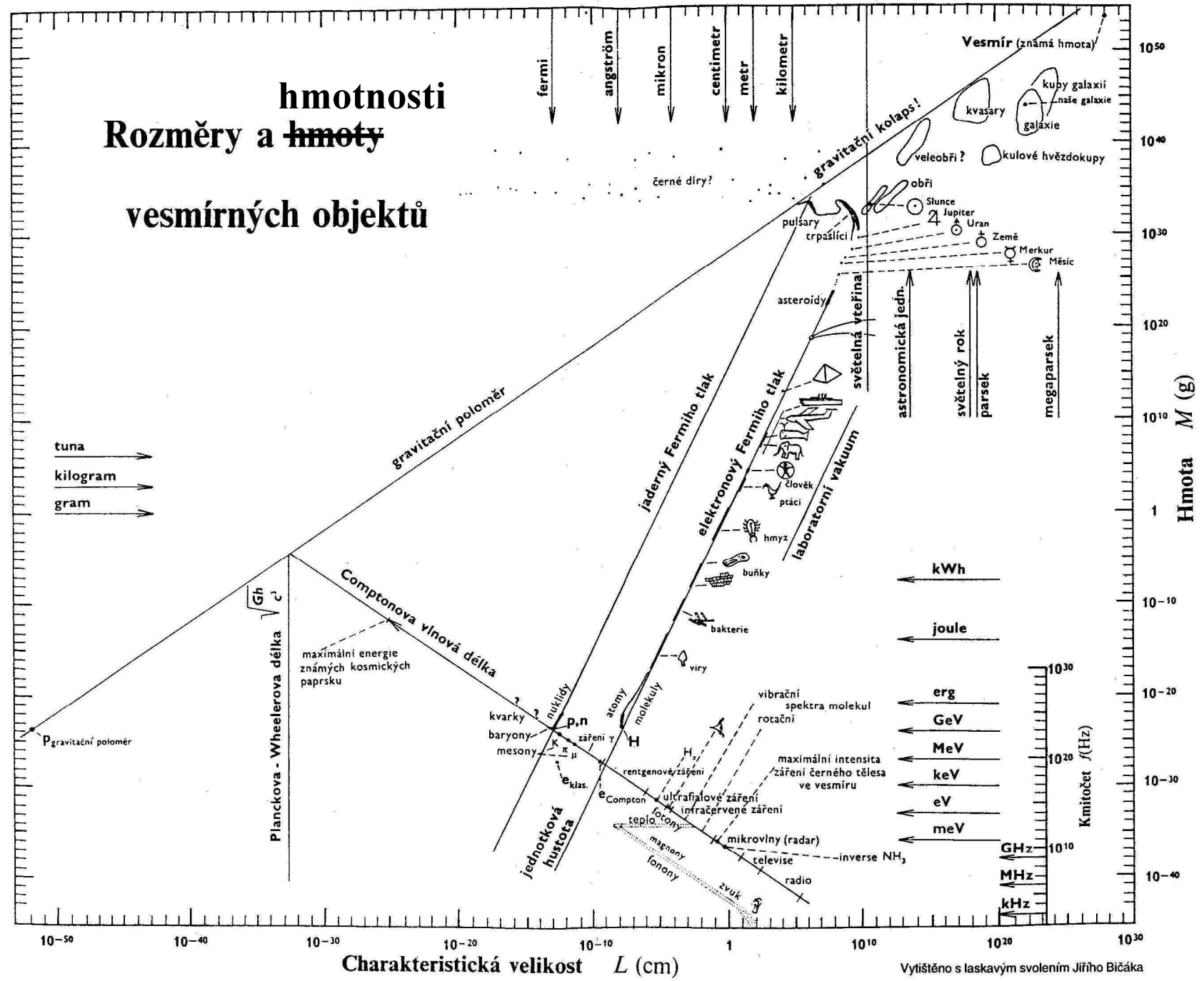
My se podíváme jen na několik
detailů důležitých pro atomistiku

Rozměry a hmoty vesmírných objektů

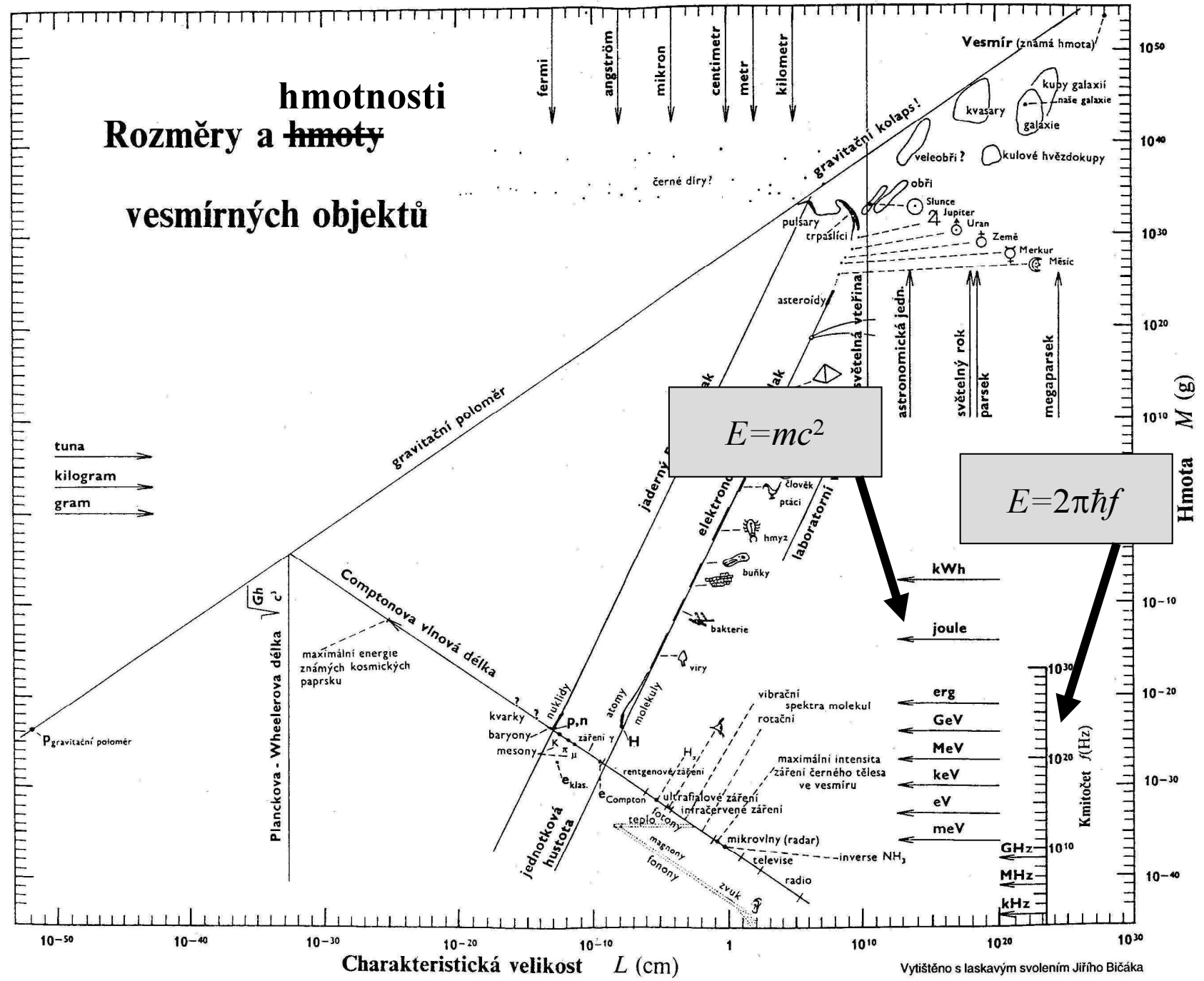
Vytištěno s laskavým svolením Jiřího Bičáka

hmotnosti Rozměry a hmoty vesmírných objektů

Vytištěno s laskavým svolením Jiřího Bičáka

hmotnosti Rozměry a hmoty vesmírných objektů

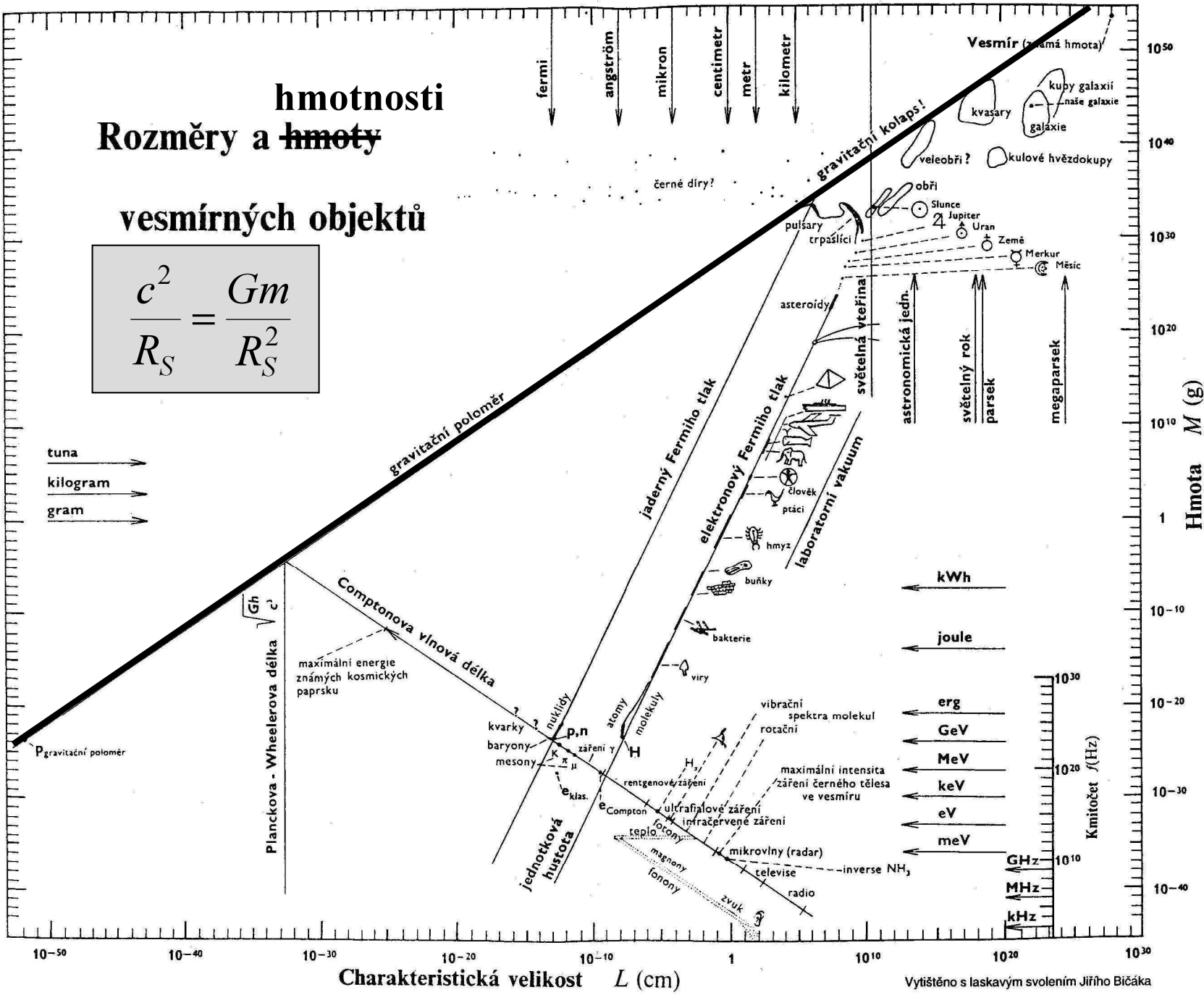
Vytlačeno s laskavým svolením Jiřího Bičáka

hmotnosti Rozměry a hmoty

vesmírných objektů

$$\frac{c^2}{R_S} = \frac{Gm}{R_S^2}$$

tuna
kilogram
gram

Vytištěno s laskavým svolením Jiřího Bičáka

Dvojlogaritmické měřítko

$$Y = K \cdot X^\alpha$$

se zobrazí jako

$$\log Y = \log K + \alpha \cdot \log X$$

hmotnosti Rozměry a hmoty

vesmírných objektů

$$\frac{c^2}{R_S} = \frac{Gm}{R_S^2}$$

tuna
kilogram
gram

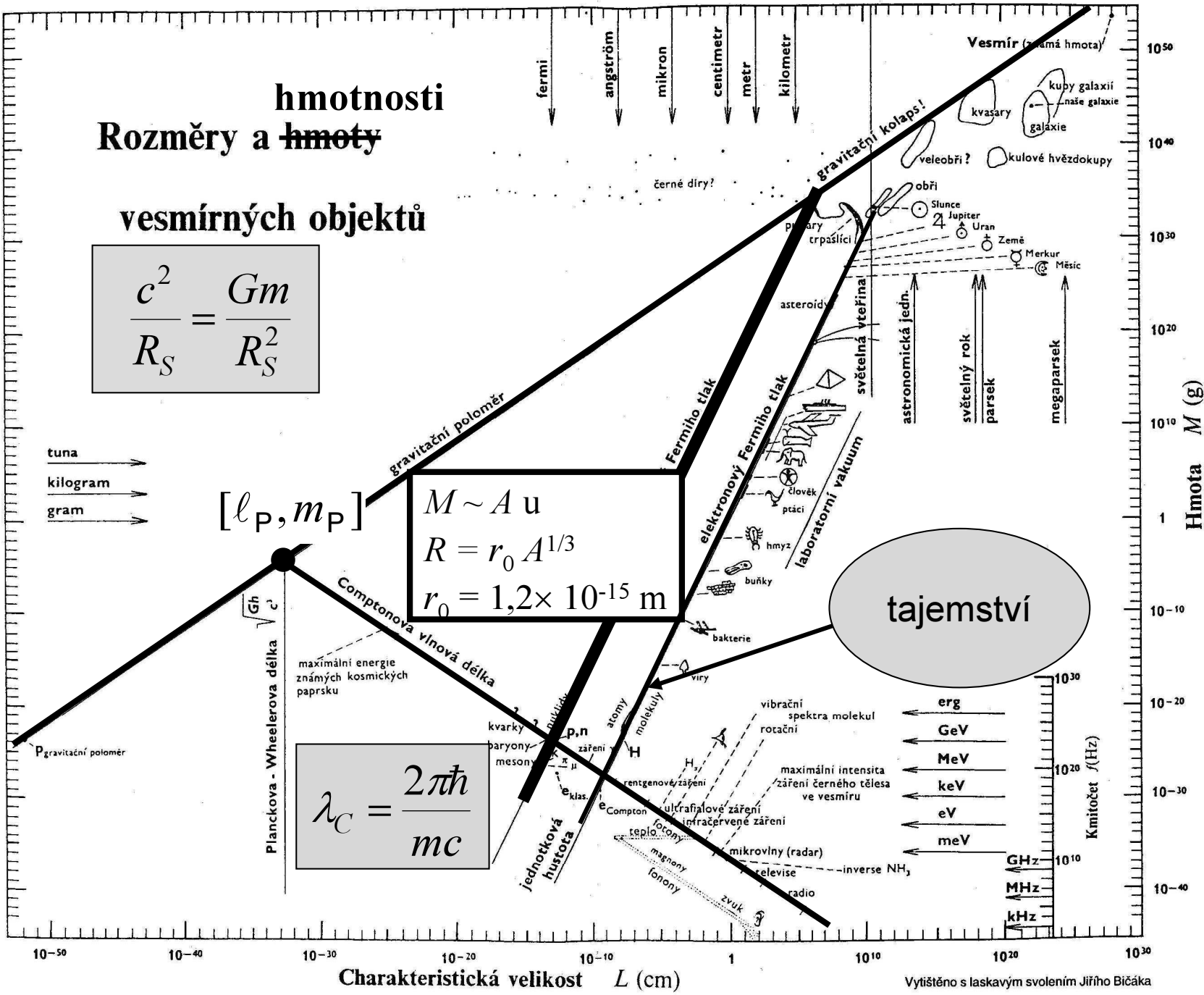
$[l_P, m_P]$

$$M \sim A u$$

$$R = r_0 A^{1/3}$$

$$r_0 = 1,2 \times 10^{-15} \text{ m}$$

$$\lambda_C = \frac{2\pi\hbar}{mc}$$

tajemství

Vytištěno s laskavým svolením Jiřího Bičáka

hmotnosti Rozměry a hmoty

vesmírných objektů

$$\frac{c^2}{R_S} = \frac{Gm}{R_S^2}$$

tuna
kilogram
gram

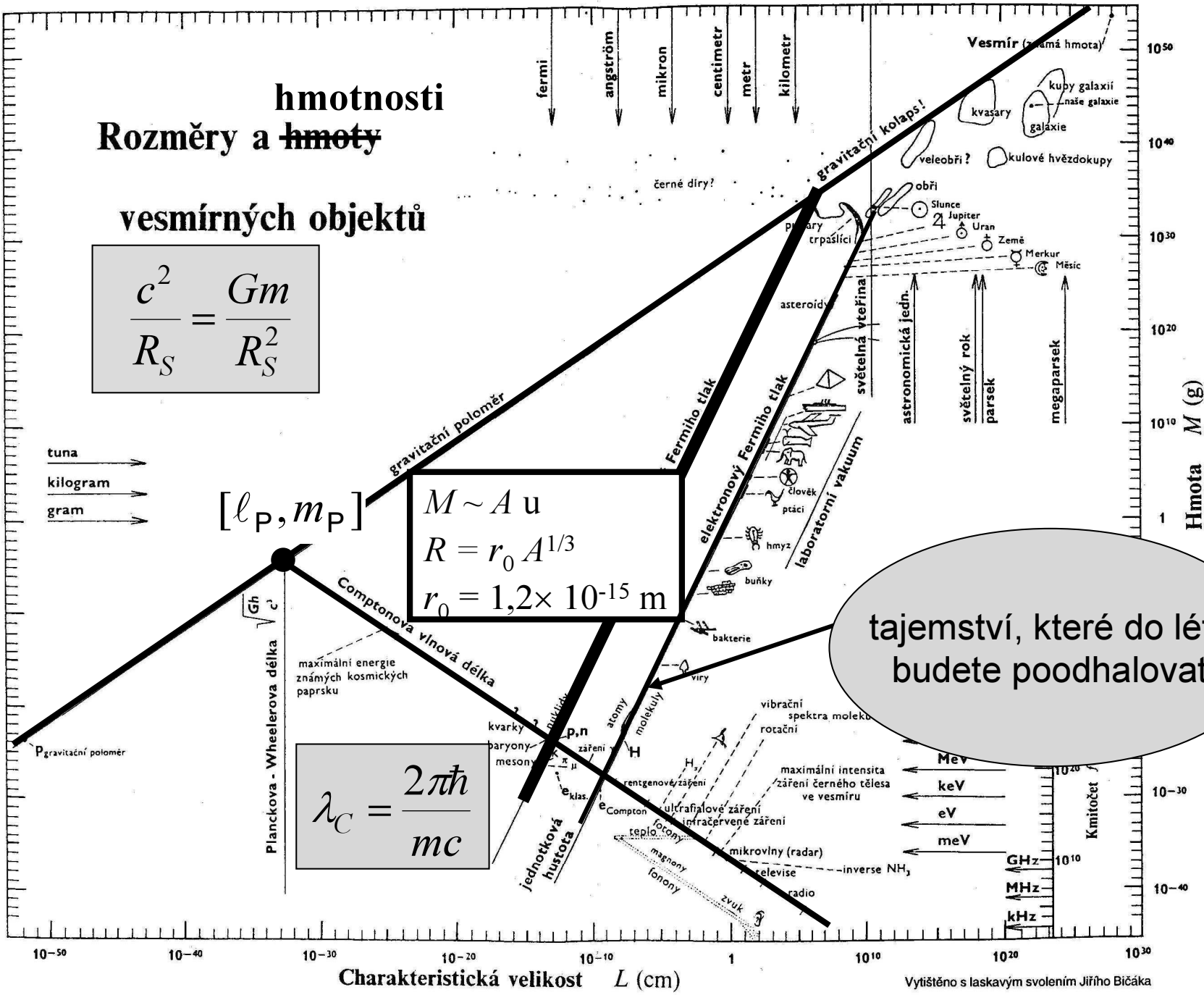
$[l_P, m_P]$

$$M \sim A u$$

$$R = r_0 A^{1/3}$$

$$r_0 = 1,2 \times 10^{-15} \text{ m}$$

$$\lambda_C = \frac{2\pi\hbar}{mc}$$

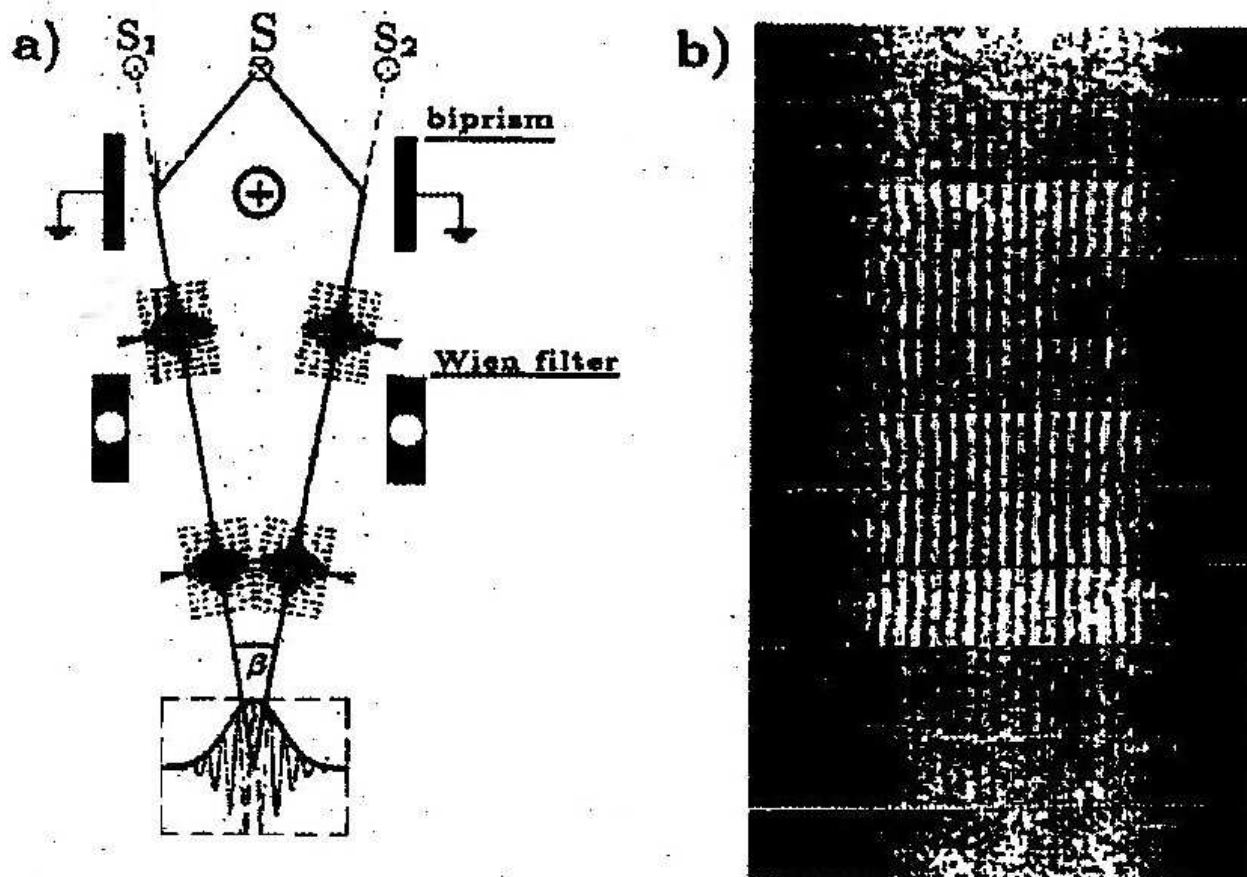
tajemství, které do léta
budete podhalovat

Charakteristická velikost L (cm)

Vytlačeno s laskavým svolením Jiřího Bičáka

The end

Interference elektronů po průchodu elektrickým biprismatem

zobrazen průchod rozdě-
ného klubka biprismatem a
interference na stínítku

Wienův filtr je neaktivní

→
PŘEDNÁŠKA
VIII.